

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – *Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу*
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – *Цифрових технологій фінансових операцій*

Ступінь вищої освіти – *другий (магістр)*

Спеціальність – *071 «Облік і оподаткування»*

Освітня програма – *«Облік і аудит»*

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «*Організація обліку, аналізу та аудиту наявності та руху основних засобів (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»*»

ШИФР КРМ. ЦТФО. 1.613-03.1.1

Здобувача: _____ **Березуцького В.В.**

Керівник _____ **проф. Іванченкова Л.В.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "5" грудня 2024 р., протокол № 6.

Завідувачка кафедри *цифрових технологій*

фінансових операцій _____ **Галина ТКАЧУК**

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Березуцького Віталія Вікторовича

---

1. Тема роботи *«Організація обліку, аналізу та аудиту наявності та руху основних засобів (на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»)»*

Затверджена наказом ОНТУ від 01 жовтня 2024 р. наказ № 613-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *5 грудня 2024 р.*

3. Вихідні дані роботи *Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.*

---

4. Перелік питань, які потрібно розробити *Теоретичні основи обліку, аналізу та аудиту об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз об'єкту дослідження за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку, аналізу та аудиту об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 45 , рисунків – 6.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 14 серпня 2024 р.

Керівник роботи _____ Іванченкова Л.В.

Завдання прийняв до виконання _____ Березуцький В.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	11.09.24 - 10.10.24	
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства	11.10.24 - 31.10.24	
3. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому	01.11.24- 30.11.24	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	01.12.24 - 10.12.24	

Здобувач вищої освіти _____ Березуцький В.В.

Керівник роботи _____ Іванченкова Л.В.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач вищої освіти _____ Березуцький В.В.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної магістерської роботи на тему:

«Організація обліку, аналізу та аудиту наявності та руху основних засобів
(на прикладі ТОВ «Чорноморська іграшка»).

У кваліфікаційній магістерській роботі проведено вивчення теоретичних основ обліку основних засобів, проведено аналіз основних показників діяльно-сті основних засобів, досліджено стан бухгалтерського обліку та обліку основних засобів та проведено аудит наявності та руху основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка».

Кваліфікаційна магістерська робота складається з трьох розділів.

У першому розділі кваліфікаційної роботи наведено основні положення дослідження обліку та аудиту основних засобів, охарактеризовано об'єкт дослідження як економічну та обліково-аналітичну категорію у взаємозв'язках і розвитку, визначено його місце і роль в економіці та в діяльності підприємства.

Другий розділ дає повну інформацію про фінансово-економічний стан діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».

У третьому розділі відображено стан бухгалтерського та податкового обліку підприємства та обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка», надано характеристику конкретним положенням облікової політики та організації бухгалтерського обліку в цілому та проведено аудит ефективності використання основних засобів на досліджуваному підприємстві.

У висновках висвітлюються результати проведених досліджень з обліку, аналізу й аудиту наявності та руху основних засобів та надано рекомендації щодо вдосконалення діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» з висвітлених питань.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 111 с.;

таблиць – 45;

рисуноків – 6.

додатків – 6

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	10
1.1 Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів.....	10
1.2 Методологія бухгалтерського обліку основних засобів за національними стандартами.....	20
1.2.1 Облік надходження основних засобів	20
1.2.2 Облік зносу (амортизації) основних засобів.....	23
1.2.3 Облік вибуття основних засобів	29
1.2.4 Переоцінка основних засобів і відображення її наслідків в обліку	31
1.2.5 Інвентаризація основних засобів	31
1.2.6 Облік ремонту основних засобів.....	34
1.3 Теоретичні основи здійснення аудиту наявності та руху основних засобів	36
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА».....	50
2.1 Техніко-економічна характеристика підприємства	50
Відхилення	53
2.2 Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».....	56
3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА».....	87
3.1 Організація бухгалтерського обліку на підприємстві	87
3.2 Бухгалтерський облік основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка»	

3.2.1	Організація обліку надходження основних засобів.....	103
3.2.2	Організація обліку зносу (амортизації) основних засобів	106
3.2.3	Організація обліку вибуття основних засобів	108
3.3	Організація аудиту основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка»	109
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	118
	ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	121

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні однією із головних проблем економіки України є подолання спаду виробництва на вітчизняних підприємствах та підтримання нормального відтворювального процесу на усіх його ланках. Основним завданням підприємств є підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства в умовах гострої нестачі інвестиційних ресурсів.

Основні засоби займають, як правило, основну питому вагу в загальній сумі основного капіталу підприємства. Від їх якості, вартості, технічного рівня, ефективності використання багато в чому залежить кінцеві результати діяльності підприємства.

Система обліку та аудиту наявності та використання основних засобів відіграє ключову роль у формуванні надійного інформаційно-аналітичного забезпечення для ефективного управління. Вірна організація фінансового та податкового обліку, аудиту основних засобів є важливим чинником у цьому процесі.

Наявний порядок організації обліку операцій з основними засобами не дає змоги в повній мірі проводити аналіз ефективності утримання та використання цих активів, оскільки не забезпечує необхідною інформацією систему управління підприємством.

Нечіткість нормативно-правового регулювання, численні зміни правової бази сприяли перекручуванню сутності основних засобів, відсутності взаємозв'язку між фінансовим та податковим обліком, що призвели до неоднозначного сприйняття фахівцями інформації про основні засоби. Вищенаведене зумовлює актуальність теми дослідження.

Сутність категорії «основні засоби» неодноразово ставала предметом дослідження науковців України та зарубіжних країн. Великий внесок у розроблення теоретичних основ і методологічних підходів до розв'язання проблеми обліку й контролю основних засобів та їх використання внесли Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, А.Г. Загородній, З.В. Задорожний, Я.Д.

Крупка, М.Ф. Огійчук, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Н.О. Ткач, Б.Ф. Усач та інші вітчизняні і зарубіжні провідні вчені і економісти.

Незважаючи на значні напрацювання вчених на сьогодні єдності поглядів на категорію «основні засоби», особливості її обліку та контролю не досягнуто. Тому виникає потреба у подальших дослідженнях даного аспекту.

Мета і задачі дослідження. Головною метою даного дослідження є вивчення теоретико- методологічних аспектів організації обліку та аудиту наявності та руху основних засобів, розробка рекомендацій щодо покращення організації обліку та аудиту наявності та руху основних засобів ТОВ «Чорноморська іграшка».

Досягнення поставленої мети передбачає постановку і розв'язання таких основних завдань:

– з'ясувати рівень та якість нормативного забезпечення на сучасному етапі трансформації національного законодавства в питаннях регулятивного забезпечення процесів обліку, аналізу та аудиту основних засобів;

– розкрити питання оцінки основних засобів в умовах ринкових відносин;

– дослідити методичні аспекти нарахування амортизації в системі відтворення основних засобів підприємства;

– дослідити методику обліку витрат на ремонт, модернізацію, реконструкцію та інші поліпшення основних засобів підприємства;

– дослідити цілі, завдання та порядок проведення аудиту основних засобів;

– провести фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» та надати пропозиції щодо ефективності використання основних засобів на підприємстві;

– вивчити особливості організації обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка» та обліку основних засобів на ньому;

– запропонувати рекомендації щодо поліпшення використання та удосконалення обліку основних засобів на досліджуваному підприємстві.

Об’єктом дослідження є система обліку та аудиту основних засобів ТОВ «Чорноморська іграшка».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти обліку та аудиту руху та наявності основних засобів.

Методи дослідження. Під час здійснення дослідження були докладно вивчені та ретельно проаналізовані праці провідних вітчизняних та зарубіжних економістів, а також аналізовані нормативно-правові акти. Додатково були розглянуті дані обліку та звітності ТОВ «Чорноморська іграшка».

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні шляхів удосконалення систем обліку і аудиту основних засобів, а також у розробці теоретичних і практичних рекомендацій для оптимізації процесів обліку та аудиту основних засобів на підприємстві яке досліджується.

Практична значущість полягає в можливості використання наданих рекомендацій для покращення процесів обліку та аудиту основних засобів у практичній діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи становить **111** сторінок, містить **45** таблиць, **6** рисунків, список використаних джерел з **63** найменувань на **7** сторінках.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Економічна сутність, склад, класифікація та методи оцінки основних засобів

Типовою групою матеріальних необоротних активів підприємств, які забезпечують виробництво товарів та умови для його здійснення, є основні засоби.

Як економічна категорія основні засоби – це засоби праці, які мають вартість і функціонують на підприємстві тривалий час у своїй незмінній споживній формі, а їхня вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції та платні послуги частинами в міру спрацювання.

Основні засоби є основою виробництва і впливають на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства. Їх належна організація обліку та своєчасне оновлення є важливими аспектами ефективної діяльності підприємства.

Жодне підприємство не може існувати та ефективно працювати, не використовуючи об'єктів основних засобів.

В цілому, основні засоби є необхідними для забезпечення процесу виробництва та функціонування підприємства, підтримки його успішної діяльності та поступового розвитку. Вони впливають на різні аспекти діяльності підприємства, такі як ефективність виробництва, фінансова стійкість та рентабельність.

Існує значна кількість трактувань поняття основних засобів, серед яких розкривається їх нормативно-правова та економічна сутності як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Дослідницьке трактування поняття основних засобів та їх нормативно-правова та економічна сутність*

№ з/п	Нормативний документ (автор)	Трактування поняття основних засобів
1.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 7 «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій. Очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1]
2.	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО 16)	Основні засоби - це матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду[2]
3.	Податковий Кодекс України	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [3]

4.	Агрес О.Г.	Основні засоби – це засоби праці у формі матеріальних активів, які утримує підприємство з метою використання у виробничому процесі або здійсненні адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше ніж один рік, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, вартість яких є не меншою від законодавчо встановленого розміру та поступово переноситься в міру фізичного спрацювання та (або) морального старіння на вартість готової продукції проведенням амортизаційних відрахувань [4]
5.	Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації), яких більше одного року [5]
6.	Верхоглядова Н.І., Шило В.П., Ільїна С.Б., Кисла В.І.	Основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу [6]
7.	Гречко С.М.	Основний засіб - це необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності [7]
8.	Завадський Й.С.	Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи свою натуральну форму, і поступово, зношуючись, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється [8]
9.	Литнєва Н.А., Малявкіна Л.І., Федорова Т.В.	Основні засоби – це частина майна, яка виступає у ролі коштів праці при виробництві продукції, виконанні робіт чи наданні послуг або для управління організацією на протязі періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців [9]

* Укладено автором

Значна кількість науковців, пояснюючи значення основних засобів, наголошують на термін їх використання, який може бути більше одного року чи операційного циклу. Це є важливо, оскільки вони мають довготривале застосування і забезпечують підприємству можливість тривалої експлуатації. Вони допомагають збільшувати продуктивність праці та покращувати якість продукції.

З нашої точки зору, найбільш точно характеризує основні засоби визначення НП(С)БО 7, оскільки воно є найбільш повним та відповідає стану економіки в цілому.

Методологічні основи обліку та формування первинних даних про основні засоби на рівні підприємства визначають Положення (стандарт) бухгалтерського обліку.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи (далі – основні засоби), а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Норми П(С)БО 7 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі – підприємства) усіх форм власності (крім бюджетних установ).

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів; надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року

(або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів – закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремий конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування

та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно.

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Основні засоби можна згрупувати за наступними ознаками:

- за галузевою ознакою;
- за функціональним призначенням;
- за використанням;
- за ознакою належності.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на: промислові, сільськогосподарські, будівельні, транспортні, зв'язку.

Наявність тих або інших засобів на конкретному підприємстві пов'язана із напрямком його діяльності, а також із роботою допоміжних і обслуговуючих виробництв.

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі.

Виробничими є ті основні засоби, які приймають безпосередньо участь у процесі виробництва і пов'язані із створенням конкретного продукту, виконанням робіт та наданням послуг. Вони представлені будівлями, спорудами, машинами, станками, устаткуванням та інше.

Основні засоби, які не приймають безпосередньо участі у процесі виробництва, робота яких спрямована на забезпечення соціальних і

культурно- побутових потреб працівників підприємства, називаються невиробничими.

Невиробничі основні засоби представлені будинками культури, спортивними комплексами, дитячими дошкільними закладами, пральнями, лазнями, перукарнями та ін., які є власністю підприємства і використовуються у невиробничій сфері.

За використанням основні засоби поділяються на діючі та недіючі.

Діючими є основні засоби, які приймають участь у роботі підприємства на даний час. Недіючими, в свою чергу, є основні засоби, які не використовуються в даний період в господарській діяльності у зв'язку із тимчасовою консервацією або очікуванням часу введення їх в експлуатацію.

За ознакою належності основні засоби поділяються на власні та орендовані.

Власні основні засоби являються безпосередньо власністю підприємства і мають джерело свого утворення (внесок засновника до статутного капіталу, заборгованість перед постачальниками, цільове фінансування і цільові надходження та ін.).

Основні засоби, які використовуються на підприємстві, але не є його власністю, називаються орендованими. Треба зауважити, що з метою виключення можливості подвійного обліку одних і тих же засобів, у орендодавця орендовані основні засоби обліковуються на балансовому, а у орендаря на позабалансовому рахунку.

Основні засоби класифікуються за відповідними групами.

Загальна класифікація об'єктів основних засобів представлена на рисунку 1.1.

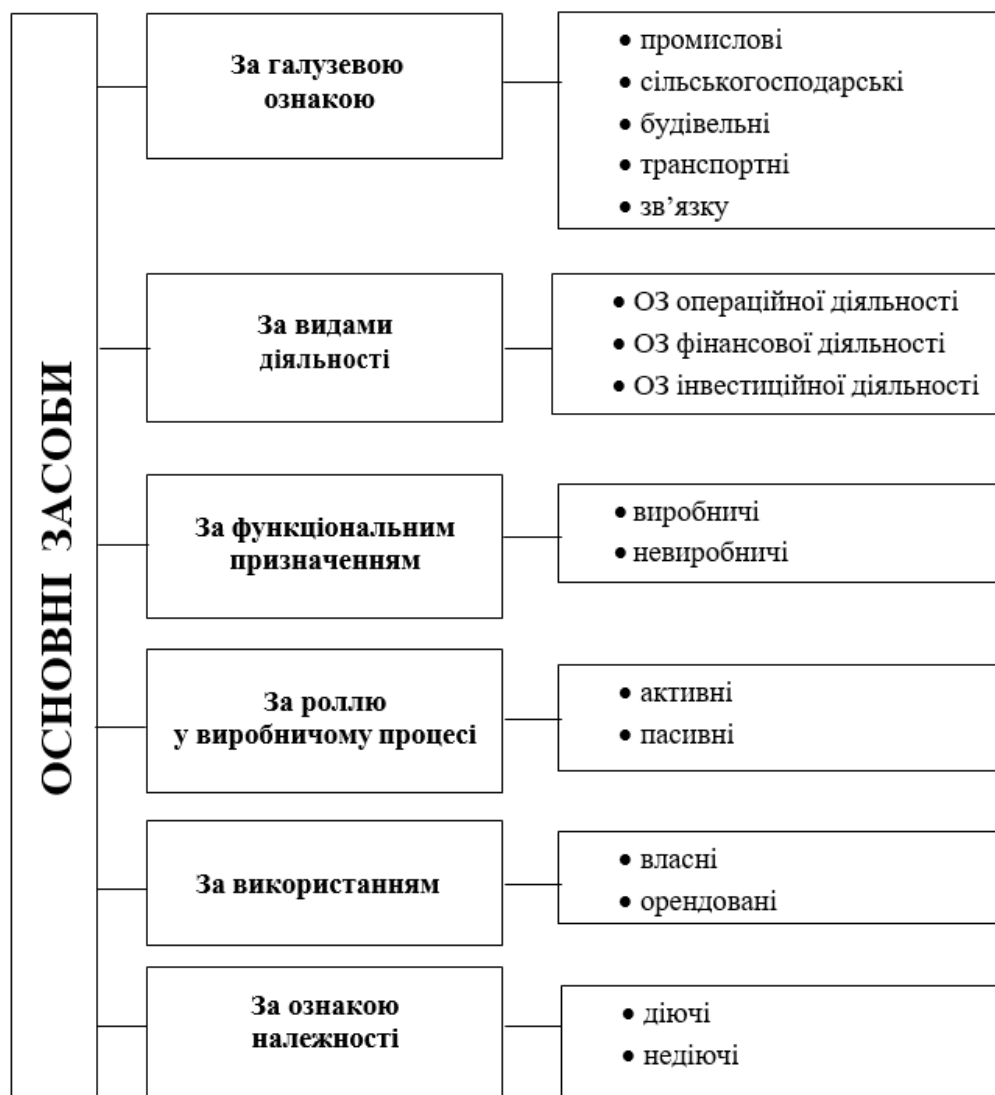

Рисунок 1.1 – Класифікація об'єктів основних засобів

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за відповідними групами:

1. Основні засоби.
2. Інші необоротні матеріальні активи (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація основних засобів за відповідними групами для цілей бухгалтерського обліку[13]*

Група	Класифікація основних засобів
ОСНОВНІ ЗАСОБИ	Земельні ділянки
	Капітальні витрати на поліпшення земель
	Будинки, споруди та передавальні пристрої
	Машини та обладнання
	Транспортні засоби
	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)
	Тварини
	Багаторічні насадження
	Інші основні засоби
ІНШІ НЕОБОРОТНІ МАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ	Бібліотечні фонди
	Малоцінні необоротні матеріальні активи
	Тимчасові (нетитульні) споруди
	Природні ресурси
	Інвентарна тара
	Предмети прокату
	Інші необоротні матеріальні активи

* Укладено автором

Відповідно до Податкового Кодексу України передбачено поділ основних засобів на 16 груп (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Класифікація основних засобів за відповідними групами для цілей податкового обліку*

Група	Класифікація групи	Мінімальний термін їх корисного використання
1.	Земельні ділянки	відсутній
2.	Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15 років
3.	Будівлі Споруди Передавальні пристрої	20 років 15 років 10 років
4.	Машини та обладнання	5 років
5.	Транспортні засоби	5 років
6.	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4 роки
7.	Тварини	6 років
8.	Багаторічні насадження	10 років
9.	Інші основні засоби	12 років
10.	Бібліотечні фонди	відсутній
11.	Малоцінні необоротні матеріальні активи	відсутній
12.	Тимчасові (нетитульні) споруди	5 років
13.	Природні ресурси	відсутній
14.	Інвентарна тара	6 років
15.	Предмети прокату	5 років
16.	Довгострокові біологічні активи	7 років

* Укладено автором

Розрізняють наступні види вартості основних засобів: первісна, переоцінена, залишкова, справедлива та ліквідаційна.

Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до П(С)БО № 7, представлені на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до П(С)БО 7

Первісна вартість – історична (фактична) собівартість основних засобів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів [12].

Первісна вартість включає:

- суми, сплачені згідно з договором постачальнику (продавцю);
- суми, сплачені організаціям за здійснення робіт за договорами будівельного підряду та іншими договорами;
- суми, сплачені організаціям за інформаційні та консультаційні послуги, пов’язані з придбанням (створенням) основних засобів;
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, здійснені у

зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

– сплачені мито, податки та інші платежі, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів, що не відшкодовуються підприємству;

– винагороди, сплачені посередницькій організації, через яку було придбано об'єкт основних засобів;

– витрати з страхування ризиків, пов'язаних із доставкою основних засобів;

– витрати на установку, монтаж, настройку та налагодження основних засобів;

– інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів та приведенням їх у робочий стан.

Справедлива вартість – сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Переоцінена вартість – вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Ліквідаційна вартість – сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)[11].

Залишкова вартість визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу. [14] Залишкова вартість основних засобів, поряд із первісною, знаходить своє відображення у балансі підприємства. Натомість у валюту (підсумок) балансу включається лише їх залишкова вартість. Залишкова вартість об'єктів постійно зменшується внаслідок їх зносу.

1.2 Методологія бухгалтерського обліку основних засобів за національними стандартами

1.2.1 Облік надходження основних засобів

Основні засоби підприємства можуть набувати внаслідок:

- купівлі у інших підприємств;
- внеску до статутного капіталу засновників підприємства;
- власного виготовлення;
- обміну на інший актив;
- безоплатного отримання.

При надходженні основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання за які визначені загальною сумою, визначається розподілом цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкту основних засобів.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання.

Первісною вартістю основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.

Основні засоби відображаються по дебету рахунка 10 в момент їх надходження на підприємство, але лише у випадку, якщо об'єкт основний засіб:

- а) не потребує монтажу;

б) вводиться в експлуатацію відразу ж після надходження на підприємство.

Якщо об'єкт основних засобів, не відповідає вказаним вимогам, тоді для відображення надходження основних засобів використовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Практично в усіх випадках витрати на придбання або виготовлення основних засобів накопичується по дебету рахунку 15 «Капітальні інвестиції» і при введенні в експлуатацію об'єкта основних засобів списуються на дебет рахунку 10 (Дебет 10 – Кредит 15).

В табл.1.4 наведена кореспонденція рахунків з обліку надходження основних засобів на підприємство [15].

Таблиця 1.4 – Кореспонденція рахунків з обліку надходження основних засобів на підприємство

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримано та введено в експлуатацію попередньо оплачений об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу	10	631
2	Отримано від підзвітної особи та введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу	10	372
3	Отримано та введено в експлуатацію попередньо оплачений об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, як відшкодування заподіяного збитку	10	375
4	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, отриманий від члена кредитної спілки в погашення позички	10	376
5	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, який повернуто зі спільної діяльності	10	377
6	Введено в експлуатацію об'єкт основних засобів, що не потребує монтажу, отриманий як пайовий внесок від членів споживчого товариства житлового-будівельного колективу, кредитної спілки або інших підприємств.	10	41,46

Якщо об'єкт основних засобів, не відповідає вказаним вимогам, тоді для відображення надходження основних засобів використовується рахунку 15 «Капітальні інвестиції» [10]. Практично в усіх випадках витрати на придбання або виготовлення основних засобів накопичується по дебету рахунку 15

«Капітальні інвестиції» і при введенні в експлуатацію об'єкта основних засобів списуються на дебет рахунку 10 (Дебет 10 – Кредит 15).

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки:

- 100 «Інвестиційна нерухомість»;
- 101 «Земельні ділянки»;
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Тварини»;
- 108 «Багаторічні насадження»;
- 109 «Інші основні засоби».

За дебетом рахунку 10 відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів [16].

До первісної вартості основних засобів невиробничого характеру (санаторії, будинки відпочинку та інше) включаються суми непрямих податків (ПДВ, мита, акцизу тощо) [17].

Придбання основних засобів невиробничого характеру в бухгалтерському обліку відображено в табл. 1.5 [18].

Таблиця 1.5 – Кореспонденція рахунків з обліку надходження основних засобів невиробничого характеру

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Отримання об'єкта основних засобів від постачальника (разом з сумами непрямих податків)	152	631
2	Відображено витрати на заробітну плату працівникам, що монтують основних засобів	152	661
3	Відображено суму нарахувань на фонд заробітної плати	152	65
4	Введення в експлуатацію об'єкта основних засобів	10	152
5	Перераховано оплату постачальнику	631	311

При створенні підприємства декларується розмір статутного капіталу, що відображається по кредиту рахунку 40 «Статутний капітал» та одночасно відображається заборгованість кожного засновника перед статутним капіталом по дебету відповідного субрахунку рахунку 46 «Неоплачений капітал». В міру погашення заборгованості рахунок 46 закривається [19].

Надходження основного засобу як внесок до статутного капіталу подано в табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Кореспонденція рахунків з обліку надходження основного засобу як внесок до статутного капіталу

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція Рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображено заборгованість засновника	46	40
2	Відображено внесення засновником основного засобу до статутного фонду	152	46
3	Витрати по перевезенню основних засобів	152	685
4	Відображено податковий кредит	641	685
5	Здійснено оплату транспортних послуг	685	311
6	Відображено введення основного засобу в експлуатацію	10	152

1.2.2 Облік зносу (амортизації) основних засобів

Під впливом часу, сил природи та в процесі експлуатації основні засоби поступово зношуються. Вони втрачають свої первинні фізичні якості, знижуються їх техніко-експлуатаційні можливості, в результаті зменшується

реальна балансова вартість основних засобів [20].

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, протягом строку корисного використання активу. Вона відображає процес поступового списання (погашення) вартості об'єкта протягом часу його корисного функціонування та забезпечує дотримання принципу співвідношення витрат з доходами [21].

Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів, накопичена з початку строку їх корисного використання.

Земля та інші основні засоби, які мають необмежений строк корисного використання, не є об'єктом амортизації.

Строк корисної експлуатації основних засобів – це період часу, протягом якого основні засоби будуть використовуватись підприємством, або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції.

Строк корисної експлуатації визначається самим підприємством з врахуванням таких чинників:

- очікуваної потужності або фізичної продуктивності об'єкта;
- очікуваного фізичного зносу;
- морального зносу (внаслідок технічного прогресу або зміни попиту на продукцію);
- правових або аналогічних обмежень щодо використання об'єкта (наприклад, строк оренди, передбачений угодою, або законодавство, що визначає граничний строк безпечної експлуатації певних об'єктів тощо) [22].

Строк корисного використання активу може змінюватись:

- у разі зміни технології виробництва або попиту на ринку продукції, що виробляється за допомогою цього активу;
- у разі капіталізації наступних витрат, пов'язаних з використанням активу, що покращують його стан.

Результати зміни терміну корисного використання об'єкта будуть

впливати на величину амортизації цього об'єкта в поточному та майбутньому періодах, проте накопичена амортизація за попередні періоди не коригується.

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) слід ураховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його по-тужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання [23].

Амортизацію розраховують:

- на капітальний ремонт основних засобів;
- на реновацію (повне оновлення) основних засобів.

Знос і амортизація – взаємообумовлені категорії обліку. Якщо знос показує, наскільки змінилась вартість основних засобів у результаті їх участі у виробничому процесі, то амортизація – яка вартість включена у витрати за певний звітний період. Сума зносу завжди визначається в сумі амортизаційних відрахувань.

Амортизаційні відрахування – щорічне списання частини вартості основного капіталу. Амортизаційні відрахування є частиною валових витрат підприємства. Водночас вони виступають джерелом відшкодування зношування основних засобів, утворюючи фінансові передумови інвестування. Саме тому система амортизаційних відрахувань є важливим чинником підвищення ефективності суспільного виробництва [24].

Амортизаційний фонд – грошовий фонд, призначений для відновлення вартості спожитих елементів основного капіталу, які вибувають із виробничого процесу в міру свого фізичного або морального зношування [25].

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» об'єктом амортизації є вартість основних засобів (окрім вартості землі і незавершених капітальних інвестицій).

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його використання.

Амортизація об'єкта основних засобів нараховується, виходячи з нового строку корисного використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання.

Метод амортизації основних засобів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу використання активу.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» встановлені такі методи амортизації:

1) Прямолінійний, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

2) Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість [26];

3) Прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;

4) Кумулятивний, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

5) Виробничий, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів [27].

Підприємство може застосовувати норми і методи нарахування амортизації основних засобів, передбачені податковим законодавством.

Метод амортизації об'єкта основних засобів переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Нарухування амортизації за новим методом починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації.

Нарухування амортизації проводиться щомісячно. Місячна сума амортизації при застосуванні прямолінійного методу визначається діленням річної суми амортизації на 12. Місячна сума амортизації при застосуванні методів зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного визначається діленням суми амортизації за повний рік корисного використання на 12.

Нарухування амортизації починається з місяця, що настає за місяцем, у якому об'єкт необоротних активів став придатним для корисного використання. Амортизація об'єкта призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації [28].

Відповідно до Податкового Кодексу України під терміном «амортизація основних засобів і нематеріальних активів» слідує розуміти поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або удосконалення, на

зменшення скоректованого прибутку платника податку в межах норм амортизаційних відрахувань, встановлених ст.8 даного Закону.

Кореспонденція рахунків з обліку нарахування зносу основних засобів на підприємстві подана в табл. 1.7 [29].

Таблиця 1.7 – Кореспонденція рахунків з обліку нарахування зносу основних засобів на підприємстві

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Списання зносу основних засобів, що вибули з підприємства	13	10
2	Списання зносу інших необоротних матеріальних активів при їх вибутті внаслідок ліквідації, реалізації тощо	13	11
3	Списання зносу нематеріальних активів при їх вибутті внаслідок ліквідації, реалізації тощо	13	12
4	Відображення зносу за основними засобами, що були помилково відображені в складі інших необоротних матеріальних активів	132	131
5	Списання помилково нарахованого зносу	13	42
6	Нарахування зносу (амортизації) будівельних машин і механізмів, інших об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, що використовують у будівництві	15	13
7	Нарахування зносу (амортизації) об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, що використовують у виробництві	23	13
8	Нарахування зносу (амортизації) об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, пов'язаних з виконанням робіт, віднесених до майбутніх витрат	39	13
9	Відображення індексації зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів у зв'язку з їх дооцінкою	42	13

1 0	Нарахування амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів:		
	а) використання яких пов'язане з конкретним виробництвом	83	13
	б) загальногалузевого призначення	91	13
	в) загальногосподарського призначення	92	13
	г) пов'язане зі збутом (продажем) продукції (товарів, робіт, послуг)	93	13
	д) не пов'язане із виробництвом (житлове господарство)	94	13

1.2.3 Облік вибуття основних засобів

Кінцевою стадією руху основних засобів є їх вибуття. Вибуття, що супроводжується списанням з балансу установи зазначених об'єктів обліку здійснюється через:

- непридатність для подальшого використання (фізично зношене);
- недостачі, виявлені за результатами інвентаризації;
- моральне старіння;
- пошкодження внаслідок аварії чи стихійного лиха (за умови, що відновлення його є неможливим або економічно недоцільним і воно не може бути реалізоване) [30].

Об'єкт основних засобів, який планується продати, визначається утримуваним для продажу за таких умов (п.1 розділ II П(С)БО 27):

- економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;
- вони готові до продажу у їх теперішньому стані;
- їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;
- умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;
- здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за

ціною, що відповідає справедливій вартості [31].

Шляхи вибуття основних засобів показані в рисунку 1.3

Рисунок 1.3 – Шляхи вибуття основних засобів

Подальші дії щодо основних засобів:

- ліквідація (на підставі акта);
- безоплатна передача;
- відчуження майна (шляхом його продажу).

Ліквідація списання майна з обліку, за результатами обстеження комісією, здійснюється на підставі акта про списання за умови, якщо воно не може бути продане або безоплатно передане в установленому порядку, а також коли подальше використання цього майна неможливе або економічно недоцільне.

Безоплатна передача майна, яке є державною власністю здійснюється згідно з вимогами постанови КМУ від 21.09.98 №1482 «Про передачу об’єктів права державної та комунальної власності» [32].

Відчуження майна (шляхом його продажу) здійснюється відповідно до вимог постанови КМУ від 06.06.2007 №803 «Про затвердження Порядку відчуження об’єктів державної власності».

1.2.4 Переоцінка основних засобів і відображення її наслідків в обліку

Відповідно до п. 16 П(С)БО 7 «Основні засоби» підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта істотно відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.

Як указується в п. 34 розділу 7 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджених наказом Мінфіну від 30.09.2003 р. № 561, як поріг істотності для проведення переоцінки може прийматися величина в розмірі 1 % чистого прибутку (збитку) підприємства або величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів основних засобів від їхньої справедливої вартості [33].

Звертаємо увагу, що П(С)БО 7 «Основні засоби» не містить прямої вимоги переоцінювати активи, якщо їхня вартість на дату балансу істотно відрізняється від справедливої. Підприємству лише надана така можливість.

В той же час Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV визначені основні принципи бухгалтерського обліку, серед яких особливо варто виділити обачність і повноту висвітлення фінансової інформації. Зазначені принципи припускають відображення у фінансовій звітності повної та достовірної інформації щодо вартості активів і зобов'язань. А істотна різниця між залишковою і справедливою вартістю об'єкта основного засобу призводить до неадекватної оцінки стану активів підприємства.

Необхідність переоцінки визначає керівник підприємства. Це рішення може прийматися на підставі даних інвентаризації або на підставі службової записки бухгалтера. Рішення керівника про проведення переоцінки оформляється відповідним розпорядженням (наказом).

1.2.5 Інвентаризація основних засобів

Інвентаризацію основних засобів слід провадити відповідно до Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших

статей балансу, затвердженої наказом Головного управління Державного казначейства України № 90 від 30.10.98 р.

До початку інвентаризації слід перевірити:

- наявність і стан реєстрів обліку (карток, книг, описів тощо);
- наявність і стан технічних паспортів та іншої технічної документації;
- наявність документів на основні засоби, що здані чи прийняті установою в оренду, на зберігання, на тимчасове користування. За відсутності доку-ментів слід забезпечити їх отримання чи оформлення.

При виявленні розходжень і неточностей у бухгалтерському обліку або технічній документації необхідно до цих документів внести відповідні виправлення й уточнення.

Під час інвентаризації комісія в обов'язковому порядку проводить перевірку відповідності технічної документації, записує в описи повні найменування цих об'єктів та їхні інвентарні номери. У разі відсутності технічної документації про це вказується в описах, у графі «Примітка».

Машини, обладнання та інші об'єкти перевіряються за заводськими номерами і заносяться в описи окремо, із зазначенням інвентарного номера.

Основні засоби записуються в описі під найменуванням відповідно з основним призначенням об'єкта.

Присвоєні об'єктам (предметам) основних засобів інвентарні номери не повинні змінюватися. Оцінка виявлених і не врахованих з моменту проведення останньої інвентаризації об'єктів має бути проведена за дійсною вартістю, а знос слід визначити за справжнім технічним станом об'єктів з оформленням даних оцінки та зносу відповідними актами [34].

Основні засоби записуються в описі під найменуванням відповідно до основного призначення об'єкта. Об'єкт, що пройшов відновлення, реконструкцію, розширення чи переобладнання, внаслідок чого змінилося його основне призначення, вноситься до опису під найменуванням, що відповідає новому основному призначенню.

У випадках, коли проведені капітальні роботи (надбудова поверхів, при-будова нових приміщень та інше) або часткова ліквідація будівель і споруд (злам окремих конструктивних елементів) не відображені в бухгалтерському обліку, комісія повинна за відповідними документами визначити суму збільшення або зменшення балансової вартості об'єкта і привести в описі дані про проведені зміни. Водночас комісія повинна встановити винних осіб і причини, з яких конструктивні зміни об'єктів не знайшли відображення в обліку [35].

При виявленні об'єктів (предметів), що не перебувають на обліку, а також об'єктів (предметів) з відсутніми в обліку даними, що їх характеризують, комісія повинна включити до опису відсутні відомості і технічні показники цих об'єктів (предметів).

На основні засоби, які не придатні до експлуатації і не підлягають відновленню, складається окремий опис із зазначенням часу введення в експлуатацію та причин, що призвели ці об'єкти до стану непридатності.

Списання таких об'єктів провадиться у порядку, встановленому Типовою інструкцією про порядок списання основних засобів бюджетних установ, затвердженою спільним наказом Головного управління Державного казначейства України та Міністерства економіки України № 126/137 від 02.12.97 р., яка зареєстрована в Міністерстві юстиції України за № 608/2412 від 19.12.97 р [36].

Обов'язково проводиться інвентаризація:

- 1) будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів – не менше одного разу на три роки;
- 2) музейних цінностей – відповідно до строків, встановлених Міністерством культури України;
- 3) бібліотечних фондів – один раз на 5 років;
- 4) інших основних засобів, малоцінних та швидкозношуваних предметів: у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, місцевих державних адміністраціях, їхніх управліннях (відділах), виконавчих

органах місцевихрад – не менше одного разу на 2 роки; в інших установах – не менше одного разу на рік [37].

Інвентаризація основних засобів провадиться не раніше 1 жовтня.

Обробка результатів інвентаризації полягає у регулюванні розходжень фактичної наявності основних засобів з даними бухгалтерського обліку, встановленими при інвентаризації [38].

Відображення результатів інвентаризації наведено в таблиці додатку.

1.2.6 Облік ремонту основних засобів

Для забезпечення експлуатаційності та ефективності використання, а також продовження строку служби основні засоби підлягають періодичним ремонтам (поточному, капітальному).

Підприємства самостійно планують витрати на всі види ремонтів, виходячи з технічного стану об'єктів основних засобів та забезпеченості матеріальними і фінансовими ресурсами [39].

В основі поділу ремонтів на капітальний і поточний покладено принцип складності й періодичності проведення ремонтних робіт.

Технічне обслуговування – це комплекс операцій або операція з підтримки працездатності чи справності об'єкта під час його використання за призначенням способом його періодичного огляду (мастильні й очищувальні роботи, перевірка рівня працездатності тощо) та ремонтних робіт невеликої вартості, що не збільшують первісну вартість об'єкта.

Поточний ремонт – це комплекс операцій або операція з часткової заміни окремих запасних частин, деталей, дрібний ремонт окремих частин, побілка стін, ремонт дверей, підлог і інший ремонт з підтримання основних засобів у робочому стані, які не збільшують первісну вартість. Виконується поточний ремонт без проекту та без відповідних дозволів на виконання робіт [40].

Капітальний ремонт – це комплекс ремонтно-будівельних чи монтажних робіт, за якого здійснюється розбирання будівель, споруд, устаткування та

інших об'єктів для відновлення або заміни найважливіших чи всіх зношених деталей і вузлів і, який проводиться з періодичністю більше одного року. При цьому первісна вартість об'єкта основних засобів не збільшується.

Види ремонтів та їх характеристика відображені в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 - Види ремонтів основних засобів

Вид ремонту	Характеристика
Поточний ремонт	Виконується для забезпечення або відновлення працездатності виробу і полягає у виконанні дрібних робіт з виправлення і часткової заміни окремих деталей устаткування, цехового транспорту та інструментів і приладів із складу основних виробничих засобів. Поточний ремонт основних засобів виконується за необхідності (за результатами діагностування технічного стану об'єкта або за наявності несправностей). Поточні ремонти основних засобів здійснюються з незначними проміжками часу, до одного року, і дають можливість постійно підтримувати їх в робочому стані.
Середній ремонт	Здійснюється для виробничого та підйомно-транспортного устаткування, цехового транспорту та інструментів і приладів із складу основних виробничих засобів з періодичністю понад один рік і пов'язані із значними витратами на їх проведення.
Капітальний Ремонт	Це ремонт, що виконується для відновлення справності та повного або близького до повного відновлення ресурсу виробу і полягає у виконанні робіт, пов'язаних із заміною або ремонтом найважливіших і відповідальних його частин або основних конструкцій. Для обладнання капітальним ремонтом вважається ремонт, при якому проводиться повне розбирання агрегату, заміна або відновлення зношених деталей, вузлів, ремонт базових і інших деталей і вузлів, збирання, регулювання і випробування агрегату. Вказані види робіт повинні проводитись з урахуванням можливостей покращання технічних параметрів обладнання та його модернізації.

На початку року підприємства складають план капітальних ремонтів, що включає в себе:

- поіменний титульний список об'єктів;
- перелік основних робіт;
- кошторисну вартість робіт;
- календарний план-графік ремонтів;
- потребу в основних матеріалах, транспортних засобах механізації та робітниках;
- одержання дозволів Держархбудконтролю та інших державних

органів з безпеки та екології.

Модернізація, модифікація, побудова, дообладнання – це розширення окремих будівель і споруд, технічне переобладнання інших об'єктів, запровадження нової техніки й технології, механізація та автоматизація виробництва, які, кожен окремо або в сукупності, збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів. На проведення цих робіт обов'язковими є також наявність проектно-кошторисної документації та відповідних дозволів органів державного контролю й нагляду [41].

Бухгалтерський облік витрат на поліпшення основних фондів (модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкцію), що збільшують первісну вартість об'єкта, підприємства, згідно з п. 14 П(С)БО 7 ведуть у розрізі об'єктів аналітичного обліку на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» (на відповідних субрахунках) з наступним зарахуванням їх на рахунок 10 «Основні засоби» після введення в експлуатацію [42].

Бухгалтерський облік витрат на підтримання об'єкта в робочому стані та його відновлення способом експлуатаційного й технічного обслуговування та поточних і капітальних ремонтів, що не збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів, ведеться згідно з П(С)БО 16 «Витрати», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. №318.

Кореспонденція рахунків з обліку ремонту основних засобів представлена в таблиці додатку.

1.3 Теоретичні основи здійснення аудиту наявності та руху основних засобів

Аудит основних засобів має важливе значення не тільки для підприємства, де відбувається аудиторська перевірка, а й для економіки в загальному. Інформація про основні засоби відображає рівень забезпеченості ними підприємства, їх ефективність використання, правильність оцінки, ступінь зносу тощо. Коректний облік та управління основними засобами сприяють зростанню ефективності та конкурентоспроможності підприємства,

а також забезпечують надійну інформацію для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

Основна мета аудиту основних засобів полягає в тому, щоб переконатися, що вартість основних засобів відображена коректно в бухгалтерському обліку, вони належним чином зараховані, забезпечені та зберігаються і списуються, відповідають бухгалтерським принципам та відповідним стандартам. Це допомагає забезпечити точність та надійність фінансової звітності підприємства [43].

Аудит основних засобів забезпечує раціональне їх використання, що є важливим чинником оптимізації собівартості продукції і оподаткування підприємства [44].

Питання організації аудиту наявності та руху основних засобів у своїх працях висвітлювали такі вчені, як Дорош Н.І., Давидов Г.М., Савченко В.Я., Зябченкова Г.В., Мазуркевич І.О. та багато інших.

Основні завдання аудиту наявності та руху основних засобів на підприємстві зображено на рис. 4 (додаток).

Щоб забезпечити перевірку вищевказаних завдань аудитор використовує наступні джерела інформаційної бази:

1. Наказ (рішення) керівника про зарахування на баланс підприємства та введення в експлуатацію придбаних об'єктів за місцем їх експлуатації.

2. Первинні документи з обліку основних засобів: «Акт приймання-передачі основних засобів», «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів», «Інвентарна картка обліку основних засобів», «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів», інші первинні документи.

3. Облікові реєстри синтетичного обліку основних засобів.

4. Рахунки Головної книги, що призначені для обліку основних засобів та їх зносу.

5. Документація внутрішнього аудитора щодо контролю основних засобів.

6. Відповіді на запит від постачальників основних засобів або підрядників.

7. Договори, контракти, страхові поліси.

8. Наказ про облікову політику в частині обліку основних засобів.

В першу чергу аудитор ознайомлюється з наказом про облікову політику підприємства. Знайомство з цим наказом дозволяє аудитору отримати інформацію про основні принципи та підходи, які підприємство використовує при обліку своїх основних засобів. Наказ про облікову політику зазвичай включає таку інформацію [45]:

– принципи обліку: детальний опис принципів, що використовуються підприємством при обліку основних засобів. Це можуть бути такі принципи, як принцип вартості, принцип об'єктивності, принцип неупередженості та інші;

– способи обліку: опис методів та способів обліку, які обрані підприємством для фіксації та збереження інформації про основні засоби. Це можуть бути такі способи, як індивідуальне обліку, груповий облік, лінійний амортизаційний метод та інші;

– методи обліку: детальний опис методів, які використовуються підприємством для визначення вартості та амортизації основних засобів. Це можуть бути такі методи, як метод прямого списання, метод упередженої амортизації, метод одержання економічної вигоди та інші;

– відповідність законодавству: зазначення того, як підприємство дотримується законодавства та нормативно-правових актів щодо обліку основних засобів. Аудитор перевіряє відповідність політики підприємства цим вимогам та встановлює, чи використовує підприємство належні методи та принципи обліку.

Після знайомства з наказом про облікову політику, аудитор може оцінити, наскільки правильно та вірно підприємство виконує облік своїх основних засобів у відповідності до встановлених принципів та методів.

Також це допоможе аудиторі визначити можливі ризики та недоліки у системі обліку основних засобів та скласти план роботи для подальшого аудиту.

Основний етап аудиту – перевірка в залежності від етапів їх облікового відображення в межах первинного, поточного та підсумкового обліку та етапів руху основних засобів. Перевірка достовірності даних в системі податкового обліку.

Під час дослідження документів, операцій і записів аудитор може виявити певні порушення вимог П(С)БО 7 «Основні засоби», типовими з яких є:

- невірне формування первісної вартості при придбанні основних засобів через включення до неї неправильних складових;
- основні засоби, які були повністю або частково набуті (створені) за рахунок позикового капіталу, включаючи витрати на виплату відсотків за користування кредитом;
- незаконне включення оборотних активів до категорії основних засобів;
- невірне визначення собівартості оборотних активів, товарів та готової продукції при їх включенні до категорії основних засобів;
- відсутність врахування різниці між залишковою та справедливою вартістю при передачі об'єкта у витрати звітного періоду під час отримання основних засобів в обмін на аналогічні активи;
- збільшення вартості основних засобів на обсяг затрат, які витрачаються для забезпечення функціональності та утримання об'єкта в робочому стані;
- врахування витрат на модернізацію, модифікацію, дообладнання та реконструкцію серед витрат підприємства;
- відсутність письмової документації, яка підтверджує проведення процедури переоцінки основних засобів;
- проведення переоцінки лише для одного конкретного об'єкта з групи основних засобів.

Всі помилки, виявлені в процесі аудиту, в подальшому впливають на достовірність фінансових результатів і бухгалтерської звітності, наприклад, неправильно нарахована амортизація може призвести до неправильного розрахунку податкових витрат.

Отже, виявлення та виправлення цих помилок є важливим завданням аудиту, оскільки вони можуть суттєво покращити достовірність фінансових результатів і податкової звітності підприємства.

Кожен аудитор самостійно складає етапи проведення аудиту основних засобів. Аудитор планує та розробляє аудиторські процедури, які включають перевірку наявності та стану основних засобів, оцінку їх відповідності нормативним вимогам, проведення розрахунків на визначення поточної вартості активів, перевірку правильності бухгалтерського обліку тощо [46].

Щодо перевірки наявності основних засобів, вона може бути проведена двома способами: документальною перевіркою та через інвентаризацію

Документальна перевірка полягає в аналізі бухгалтерських записів, договорів, актів приймання-передачі та інших документів, що засвідчують наявність основних засобів. Цей спосіб дозволяє перевірити, чи відповідають дані в бухгалтерському обліку реальній наявності засобів.

Інвентаризація – це проведення фізичної перевірки основних засобів шляхом обстеження їх у присутності представників підприємства. Перевіряються місце розташування, стан, кількість та інші характеристики засобів. Результати інвентаризації порівнюються з даними в бухгалтерському обліку, щоб виявити можливі розбіжності.

Під час проведення інвентаризації можуть бути виявлені відсутні та зайві необоротні матеріальні активи. Аудитор, який займається проведенням інвентаризації, фіксує всі виявлені недостачі або надлишки у протоколі. Матеріально відповідальна особа, якщо її залучено, зобов'язана подати письмове пояснення причин виникнення таких недостач або надлишків [47].

Далі аудитор здійснює контроль за відображенням таких операцій у фінансовому обліку. Він перевіряє, чи були правильно зняті з обліку відсутні

активи та додані зайві. Також аудитор перевіряє, чи були відображені всі письмові пояснення матеріально відповідальної особи та які заходи були прийняті для запобігання подібним ситуаціям у майбутньому.

В результаті проведення інвентаризації і контролю з боку аудитора, недостачі та надлишки можуть бути враховані у фінансовому звіті компанії. Вони можуть впливати на фінансове положення компанії та її фінансові показники. Тому важливо, щоб інвентаризація проводилась регулярно та вірно, а контроль з боку аудитора був ефективним.

Залежно від результатів аналізу, аудитор може рекомендувати проведення переоцінки (уцінки, дооцінки) конкретних об'єктів основних засобів та зміну строку їх корисного використання. Він також може розробити пропозиції щодо використання та обліку таких об'єктів для подальшого процесу їх контролю та управління [48].

Обидва способи мають свої переваги та недоліки і можуть використовуватися окремо або в поєднанні залежно від потреб організації та особливостей її діяльності.

Далі, аудитор проводить огляд основних засобів, щоб визначити їх фізичний стан. Він перевіряє, чи є пошкодження або зношення, чи всі компоненти присутні і працездатні.

Після цього, аудитор перевіряє належне оцінювання і відображення основних засобів у фінансовій звітності. Він аналізує, чи відповідають ціна, за якою були придбані основні засоби, їх поточній вартості. Також аудитор перевіряє, чи здійснюється амортизація основних засобів у відповідності з вимогами законодавства та політикою підприємства.

Надалі, аудитор розглядає правильність розкриття інформації про основні засоби у фінансовій звітності. Він перевіряє, чи вказано відповідну інформацію про основні засоби, таку як дата придбання, категорія або класифікація, амортизаційні ставки тощо.

Для перевірки закріплення основних засобів за матеріально-відповідальними особами та місцем їх перебування (експлуатації) аудитор

звертається до типової форми № ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів».

Розглядаючи такий напрямок аудиту як рух основних засобів, аудитор розрізняє його на надходження об'єктів основних засобів на підприємство, внутрішнє переміщення та вибуття.

Надходження об'єктів основних засобів на підприємство: аудитор перевіряє правильність обліку придбаних об'єктів основних засобів, відповідність документації, наявність необхідних дозвільних документів, а також визначає фактичну наявність об'єктів.

Внутрішнє переміщення об'єктів основних засобів: аудитор перевіряє правильність обліку переміщень об'єктів основних засобів між різними відділами чи підрозділами підприємства. Він перевіряє документацію, що підтверджує переміщення, достовірність актуальності обліку та відповідність фактичному стану.

Вибуття об'єктів основних засобів: аудитор перевіряє правильність обліку вибуття об'єктів основних засобів, достовірність документації щодо цього процесу, включаючи договори купівлі-продажу, акти приймання-передачі, а також визначає реальний стан об'єктів.

Під час аудиту руху основних засобів, аудитор також перевіряє відповідність зовнішніх та внутрішніх документів щодо руху основних засобів, проводить перевірку дотримання нормативних актів та внутрішніх положень, а також оцінює ефективність та безпеку процедур управління рухом основних засобів.

Аудит операцій руху основних засобів проводиться з метою встановлення законності, а також правильності і своєчасного оформлення операцій за основними засобами.

Оскільки надходження основних засобів можуть мати різні напрямки, аудитору необхідно визначити, як саме ці надходження відбувалися. Напрямки надходження можуть включати купівлю нових об'єктів, отримання їх у власність в результаті придбання підприємством частини акційної компанії або інших організацій, передачу з інших підрозділів або підприємств

однієї групи, отримання в спадщину або в дарунок, оренду, бартерні операції, консолідацію та інші. Кожен з таких напрямків може мати свої особливості і вимагати специфічного підходу до оцінки вартості об'єктів.

Розглядаючи питання придбання (купівлі) основних засобів, аудитор вивчає договори купівлі-продажу, накладні та податкові накладні, одержані від постачальників та підрядників. При виготовленні основних засобів власними силами він аналізує накладні на відпуск матеріалів, запасів та інших понесених витрат, кошториси витрат при будівництві тощо [49].

Під час перевірки звертається увага на те, що до кожного акта має бути надана відповідна технічна документація щодо об'єкта, він має бути підписаний головним бухгалтером та затверджений керівником підприємства. До того ж аудитор перевіряє терміни зберігання таких документів.

Надалі аудитор перевіряє, чи виконується на підприємстві вимога інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку стосовно застосування активного рахунку 10 «Основні засоби» для обліку господарських засобів, тобто узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів.

Здійснюючи аудит безоплатно одержаних основних засобів, аудитор безумовно перевіряє наявність на підприємстві документів, підтверджуючих таку операцію. Для більшої достовірності він може скористуватися зустрічною перевіркою, щоб установити правильність списання їх за кількістю та вартістю.

На цьому етапі аудитор перевіряє, чи розглядається така операція в бухгалтерському обліку як збільшення додаткового капіталу з відображення доходу від використання безоплатно одержаних основних засобів у сумі амортизації одночасно з її нарахуванням.

Щодо внутрішнього переміщення основних засобів, також важливо перевірити наявність відповідних документів, що підтверджують їх переміщення, такі як акти приймання-передавання, накладні, акти списання і

т. д [50].

Аудитору також слід перевірити правильність розподілу вартості переміщених основних засобів між рахунками бухгалтерського обліку.

Крім того, аудитор повинен перевірити наявність належного контролю над переміщенням основних засобів, включаючи наявність протоколів, схем та процедур, які регламентують процес переміщення. Якщо з будь-яких причин основний засіб не відповідає ознакам активу, то приймається рішення про списання.

Таким чином, аудитор має перевірити різні аспекти переміщення основних засобів для забезпечення їх ефективного та правильного використання в організації.

Аудитор здійснює перевірку правильності встановлення напрямків вибуття основних засобів, перевіряє відповідність вимогам законодавства при продажу або ліквідації об'єктів, а також перевіряє правомірність і доцільність списання деяких об'єктів. Важливо враховувати також правильність визначення податкового зобов'язання з ПДВ і коректне відображення операцій з вибуття на рахунках бухгалтерського обліку.

До того ж, при виконанні даної частини роботи, аудитор перевіряє, щоб вибуття основних засобів відображалось в обліку з вирахуванням нарахованого зносу і зменшення його залишкової вартості; у випадку часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшувалися, відповідно, на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта; витрати щодо ліквідації основних засобів були списані, а цінностей, що надійшли від ліквідації, повністю оприбутковані в обліку.

На останньому етапі аудиту аудитори готують аудиторську звітність, в якій вони висловлюють свою думку щодо достовірності фінансової звітності та ефективності системи внутрішнього контролю. Звіт містить висновки, рекомендації та зауваження аудиторів.

В загальному можна стверджувати, що аудиторська перевірка

здійснюється за допомогою різних методів (арифметичних, формальних, логічних, юридичних та взаємної перевірки).

Таким чином, застосовуючи різноманітні методи перевірки, аудитор може оцінити якість і точність ведення обліку основних засобів підприємства, виявити помилки і порушення, а також забезпечити виконання вимог чинного законодавства.

Отже, аудит основних засобів є процесом незалежної перевірки вартості, наявності, стану та управління основними засобами підприємства, адже основні засоби мають значний фінансовий вплив на фінансові показники підприємства а саме активи, зобов'язання, капітал, прибуток та збитки.

Виявлення та виправлення помилок є важливим завданням аудиту, оскільки вони можуть суттєво покращити достовірність фінансових результатів податкової звітності компанії.

Для того, щоб ефективно провести перевірку та сформулювати рекомендації аудиторю необхідно мати весь можливий перелік інформації стосовно основних засобів на підприємстві, і чим більше буде обсяг цієї інформації та особливо висновків або довідок різноманітних відділів, тим більш обґрунтованими, виваженими та доцільними будуть внутрішні аудиторські висновки та рекомендації.

Ефективне застосування аудиторських процедур залежить від затвердженого плану, програми та методики проведення перевірки. Слід зазначити, що методика перевірки розробляється на стадії планування. Вона спрямована на збір аудиторських доказів з метою проведення аналізу та впровадження заходів щодо підвищення ефективності використання та управління основними засобами на підприємстві.

Аудит основних засобів є необхідним інструментом для забезпечення довіри до фінансової звітності та економічного розвитку підприємства.

Етапи аудиту основних засобів представлені в рисунку 5 (додаток).

Джерела інформації в системі аудиту основних засобів наведені в табл.

1.9.

Методичні прийоми для виявлення порушень щодо операцій з основними засобами перелічені в табл.1.10.

Таблиця 1.9 - Джерела інформації в системі аудиту основних засобів

Джерело інформації	Нормативний акт, що регулює порядок оформлення документа	Зміст інформації
Первинні документи		
Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) (№ОЗ-1)	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів і для обліку введених в експлуатацію; для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів з одного цеху (відділу, дільниці) до іншого, а також для виключення їх зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству
Акт здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (ф. ОЗ-2)		оформлення приймання-здачі основних засобів з капітального ремонту, реконструкції та модернізації
Акт на списання основних засобів (№ ОЗ-3)		оформлення вибуття окремих об'єктів основних засобів при повній або частковій їх ліквідації.
Акт на списання автотранспортних засобів (№ ОЗ-4)		оформлення вибуття автотранспортних засобів
Акт на установку, пуск, демонтаж будівельних механізмів (№ ОЗ-5)		Застосовують для установки, пуску, демонтажу будівельних механізмів
Інвентарну картку обліку основних засобів (№ ОЗ-6)		застосовується для аналітичного обліку та узагальнення інформації про всі типи основних засобів на підприємстві
Опис інвентарних карток з обліку основних засобів (№ ОЗ-7)		для реєстрації інвентарних карток
Картку обліку рухомих основних засобів (№ ОЗ-8)		застосовується при ручній обробці облікової інформації для обліку рухомих основних засобів по класифікаційних групах
Інвентарний список основних засобів (№ ОЗ-9)		застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів у місцях їх заходження (експлуатації) за матеріально-відповідальними особами
Розрахунок зносу основних засобів (№ ОЗ-14)		використовуються для розрахунку амортизації основних засобів

Облікові регістри		
Облікові реєстри по рахунках 10, 11, 12, 13, 40, 41, 42, 46	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	використовується для оперативного управління, економічного аналізу діяльності підрозділів і підприємства в цілому, а також для складання звітності
Головна книга		ведеться для обліку основних засобів
Звітність підприємства		
Баланс (Форма № 1)	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»;	вартість основних засобів, отриманих у довірче чи господарське управління або на праві оперативного управління, відображається в активі балансу
Примітки до фінансової звітності (Форма №5)	П(С)БО 7 «Основні засоби»	Інформація міститься в розділі, який деталізує інформацію, яка наведена в Балансі

Таблиця.1.10 - Методичні прийоми для виявлення порушень щодо операцій з основними засобами

Методичний прийом	Порушення, які можуть бути виявлені	Варіанти рішень, які приймаються за результатами виявлення порушень
Документальна	Перевірка документів за формальними ознаками	Неточність документів; відсутність необхідних реквізитів на документах; неправильне та несвоєчасне відображення дат документів; невідповідність підписів осіб, які склали документ.
	Перевірка документів за змістом	Фіксування незаконних операцій в документах.
	Арифметична перевірка	Неправильне нарахування амортизації основних засобів; приховання достовірних сум вартості основних засобів.
	Зустрічна перевірка	Наявність виправлень в документах та відображення господарських операцій, що суперечать логіці.
	Оцінка законності й обґрунтованості господарських операцій	Не вірно та незаконно відображені господарські операції в документах, неправильно вказані суми.
Фактична	Інвентаризація	Неправильно відображені суми в договорах; неправильна оцінка стану основних засобів: завищення або заниження.
	Огляд	Виявлення справжнього стану ОЗ: будівлі, споруди.
	Контрольні обміри	Виявлення розкрадання будівельних матеріалів через обмір.

Висновки до розділу 1

Основні засоби є суттєвим елементом в структурі активів підприємства, утворюючи його матеріальну базу, забезпечуючи нормальний хід його функціонування та визначаючи їхній економічний потенціал. Аналіз різних підходів до розуміння суті основних засобів вказує на їхню багатогранність, що залежить від їхнього цільового призначення. Класифікація та групування основних засобів за економічними, фінансовими і технічними характеристиками є не менш важливими аспектами для подальшого обліку цих активів.

Аналіз наукових точок зору, що відносяться до економічної сутності основних засобів, виявив, що досягнення загальної згоди визначення та економічної сутності терміну «основні засоби» немає.

На національному рівні «основні засоби» визнаються матеріальними активами, що утримуються підприємством з метою використання їх у виробництві, постачанні товарів, наданні послуг, оренді або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. При цьому строк корисного використання (експлуатації) таких активів становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триває більше року).

Основним правовим документом, який визначає принципи обліку основних засобів, є Національне положення з бухгалтерського обліку П(С)БО 7 «Основні засоби». Цей стандарт регулює всі етапи бухгалтерського обліку операцій з основними засобами на підприємстві, яке веде облік відповідно до національних стандартів. В системі обліку за міжнародними стандартами основні засоби описані у МСБО №16. Інструкції, накази та методичні рекомендації Міністерства Фінансів України грають важливу роль, надаючи класифікацію та пояснення при застосуванні стандартів обліку. Усі вказані нормативно-правові акти діють в межах принципів законності та підпорядкованості Конституції України та відповідних кодексів країни. Ці документи встановлені на найвищому рівні законодавства - Верховною Радою України та Президентом України. Зазначена нормативно-правова база чітко

функціонує в ієрархії актів, визначених на законодавчому рівні, що регулюють порядок обліку необоротних активів.

Аудит основних засобів є ключовим елементом в діяльності підприємства і представляє собою складний процес, оскільки вимагає уважного врахування численних аспектів у фінансових та податкових системах.

Аудиторська перевірка дозволяє об'єктивно оцінити стан основних засобів, визначити наявність та ефективність їх використання. Крім того, вона сприяє правильній документації операцій, пов'язаних із надходженням, використанням, ліквідацією або списанням основних засобів.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

2.1 Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Чорноморська іграшка» створено в процесі приватизації Орендного підприємства Одеського заводу іграшок і зареєстроване виконавчим комітетом Іллічівської районної Ради народних депутатів м. Одеси – свідоцтво про реєстрацію № 05502858 від 27 серпня 1995 р.

Первісно воно складалось із 3-х артілей: фабрик «Спартак», «ім. 30 років ВЛКСМ», «Райпромкомбінат», та входило в Облмістпром, існуючих з 1949 р. В 1964 році артілі були об'єднані в ОПО «Чорноморська іграшка» з підлеглистю його Міністерству легкої промисловості, яке спеціалізувалось на випуску металевих каркасно-завідних і пластмасових іграшок.

В 1989 році об'єднання ОПО «Чорноморська іграшка» було перейменоване в Одеський завод іграшок.

В 1993 році Одеський завод іграшок було реорганізовано в Орендне підприємство Одеський завод іграшок. Товариство являється правонаступником усіх грошових коштів і майна, прав та обов'язків АП «Одеський завод іграшок». Засновниками товариства являються громадяни України та юридичні особи. Місцезнаходження товариства ТОВ «Чорноморська іграшка» Україна, м. Одеса, 65098, вул. Стовпова, 17. Термін діяльності товариства не обмежений.

Метою діяльності товариства являється: здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку шляхом реалізації продукції (робіт, послуг), направлених на задоволення попиту підприємств, організацій и громадян: забезпечення розвитку виробництва та росту його ефективності, підвищення конкурентноздатності продукції, що виробляється, виконаних робіт, послуг.

Організаційно виробнича структура підприємства представлена у вигляді окремих ділянок діяльності та допоміжних ділянок.

До ділянок основної діяльності відносяться:

1. Ділянка літографії і лакування жести.
2. Ділянка по переробці пластмаси;
  - 2.1. Відділення термопластавтоматів
  - 2.2. Відділення по виготовленню поліетиленової продукції.
3. Ділянка по виготовленню металевих виробів.
4. Ділянка по виготовленню рулончиків туалетного паперу.

До допоміжних ділянок відносяться:

1. хімлабораторія;
2. фотолабораторія;
3. заготовча ділянка;
4. інструментальна ділянка;
5. майстерня ОГМ;
6. ділянка пакування металобрухту;
7. компресорна;
8. електроділянка;
9. столярне відділення;
10. зварювальне відділення.

Підприємство займається здійсненням наступних видів діяльності:

- Обробка та покриття металу (КВЕД 28.51.0)
- Виробництво пластин, труб та профілів із пластмаси (КВЕД 25.21.0)
- Виробництво тари із пластмаси (КВЕД 25.22.0)
- Виробництво інших виробів із пластмаси (КВЕД 25.24.0)
- Інші види оптової торгівлі (КВЕД 51.70.0)

Основні види продукції та послуг:

- послуги по лакуванню та літографії жести (15 000 тис. тонн на рік);
- виробництво плівки (200 тонн в рік);
- виробництво кришки п/е (800 тис. шт. в рік);
- виробництво пакетів п/е (500 тонн в рік);
- виробництво інших виробів із пластмаси.

Становище на ринку за основним видом діяльності (обробка й покриття металу (КВЕД 28.51.0) стабільна: підприємство забезпечене постійними замовленнями на надання послуг з літографії і лакування жерсті. Цей вид діяльності підприємство здійснює з 1970 р.

Послуги з лакування жерсті, як і продаж жерсті, проводиться для подальшої переробки металу в:

- Кришки СКО;
- 2-х і 3-х складові банки діаметром (72,8; 83,4; 99), тобто кришок і корпусів.

У виробництві використовується жерсть різних форматів і товщини в т.ч.: 712 * 820; 724 * 820; 696 * 820; 763 * 624; 712 * 820, товщина 0,16; 0,17; 0,18; 0,19 ; 0,20; 0,22; 0,25; 0,28; 0,30; 0,32.

Плівка вироблена підприємством, використовується для упаковки харчових і

не харчових продуктів, в т.ч. для термоусадної упаковки, плівка виготовляється з поліетилену низького тиску і поліетилену високого тиску, так само проводиться друк поліпропіленової плівки, в яку далі розфасовуються продукти харчування. До інших виробів з поліетилену відносяться пробка винна, пробка для шампанського, кришка для закривання склябанок з діаметром горловини 82 і 58 мм.

На сьогоднішній день практично вся продукція, пропонована вітчизняними виробниками, фасується в упаковку з поліетиленової плівки. Розвиток промисловості, її орієнтація на європейські стандарти вимагає сучасної, дорогою і якісної упаковки. Беручи до уваги зміни ринку, і, керуючись побажаннями споживачів, підприємство постійно збільшує обсяги виробництва, розширює асортимент, інтенсивно працює над вивченням нових технічних і технологічних розробок у сфері виробництва поліетиленової плівки з 2001 р.

Концепція діяльності підприємства:

- Клієнто-орієнтований бізнес;

- Постійний розвиток і пошук нових технологій - основа успіху;
- Вдосконалення та професійне зростання;
- Якість продукції - понад усе;
- Коректність фінансових взаємовідносин.

Загальний стан виробництва задовільний. Основні виробничі процеси забезпечені модернізованим устаткуванням. Потужності завантажені на 85 - 90 відсотків. Планом технічного розвитку і переозброєння виробництва передбачається подальше вдосконалення виробничих процесів, оновлення і модернізація обладнання, впровадження сучасних енерго і ресурсозберігаючих технологій. Основні проблеми, що впливають на діяльність підприємства, випливають із загальної політичної та економічної ситуації в країні. Нестабільність податкового законодавства ускладнює прогнозування діяльності підприємства на довготривалий термін, ускладнює розвиток зовнішньоекономічних відносин. Сильне податкове навантаження ускладнює розвиток інноваційної діяльності підприємства. Необхідність технічного переоснащення та модернізації обладнання, впровадження нових технологій потребує нових фінансових вкладень. Однією із важливих проблем є також високі тарифи на енергоносії.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» за 2021–2022 роки наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка» за 2021–2022 роки.

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	29035	40071	11036	38,01
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	23750	32041	8291	34,91
3. Адміністративні витрати, тис. грн.	4078	4426	348	8,53
4. Витрати на збут, тис. грн.	1004	671	-333	-33,17
5. Валовий прибуток, тис. грн.	5285	8030	2745	51,94
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	28832	37138	8306	28,81

Продовження табл. 2.1

7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	1,01	1,08	0,07	7,14
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в тому числі:	13	2230	2217	170р.
- від основної операційної діяльності	203	2933	2730	13,44 р.
- від іншої операційної діяльності	-181	-726	-545	3 р.
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-9	23	32	3,5 р.
9. Податок на прибуток, тис. грн.	29	31	2	6,90
10. Чистий прибуток, тис. грн.	15	2631	2616	174 р.
11. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	25290,5	28908	3617,5	14,30
12. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,15	1,39	0,24	X
13. Тривалість одного обороту оборотних коштів, днів	70,25	80,30	10,05	X
14. Коефіцієнт автономії	0,916	1,003	0,09	X
15. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів	0,092	0,077	-0,02	X
16. Наявність власних оборотних коштів	23052	25972	2920	X
17. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,804	0,851	0,05	X
18. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,897	1,044	0,15	X
19. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	9,71	5,23	-4,48	X
20. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	5,60	4,53	-1,08	X
21. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,59	0,21	-0,38	X
22. Рентабельність виробництва, %	0,02	3,72	3,69	X
23. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,0004	0,0538	0,053	X
24. Рентабельність власного капіталу, %	0,0004	0,0651	0,065	X
25. Рентабельність основного капіталу, %	0,0020	0,3593	0,357	X
26. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,0004	0,0633	0,063	X
27. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	0,0005	0,0746	0,074	X

З табл. 2.1 можна зробити такі висновки: в звітному році порівняно з попереднім збільшився чистий дохід від реалізації продукції на 11036 тис. грн. або 38,01 %, що свідчить про збільшення обсягів реалізації на підприємстві.

Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 8306 тис. грн. або 28,81 %. Це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізації продукції на 8291 тис. грн. або 34,91%, витрати на збут зменшились на 333 тис. грн. або на 33,17 %. Проте за рахунок цього відбулося збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 0,07 коп.

Фінансовий результат до оподаткування в звітному році збільшився на 2217 тис. грн. На це вплинуло збільшення фінансового результату від основної операційної діяльності на 2730 тис. грн. та зменшення прибутку від іншої операційної діяльності на 545 тис. грн. та росту прибутку від іншої фінансової діяльності на 32 тис. грн.. Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 2616 тис. грн. або в 174р. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 2 тис. грн. або 6,9 %. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Погіршилась ефективність використання оборотних коштів підприємством, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 10,05днів, а також збільшення коефіцієнту оборотності в звітному році порівняно з попереднім на 0,24.

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості показав, що:

- збільшення значення коефіцієнта автономії на 0,09 в звітному році свідчить про покращення стійкості та стабільності підприємства;

- зменшення коефіцієнта співвідношення залучених та власних коштів на 0,02 свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;

- коефіцієнт маневреності власного капіталу збільшився на 0,05 , що свідчить про збільшення власного оборотного капіталу, що позитивно характеризує діяльність підприємства;

- коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами збільшився на 0,15, що свідчить про збільшення частки оборотних коштів.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності свідчить про:

- збільшення коефіцієнта поточної ліквідності на 4,48 свідчить про те, що хоча значення коефіцієнта є нижчим від нормативного, платоспроможність підприємства дещо покращилась на кінець звітнього року;

- значення коефіцієнта швидкої ліквідності є нижчим від нормативного, проте збільшення його 1,08 свідчить про погіршення швидкої платоспроможності підприємства;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом останніх двох років є в межах нормативного значення, що свідчить про стабільну ситуацію на підприємстві із платоспроможністю.

Рентабельність на підприємстві за майже за всіма показниками є позитивною, що свідчить про покращення фінансової ситуації на підприємстві, покращення ефективності використання власних коштів, що звичайно впливає на збільшення прибутковості діяльності підприємства.

В цілому, можна сказати, що на підприємстві склалася доволі позитивна фінансова ситуація, хоча впродовж досліджуваного періоду має місце зниження деяких фінансових показників діяльності підприємства, тому можна запропонувати такі заходи :

- підвищити ефективність використання власних коштів;
- детально проаналізувати всі витрати з метою їх зменшення.

2.2 Фінансовий аналіз діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка»

Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу, тис. грн.:	30430	31335	3,0
- попереднього року	31335	36662	17,00
- звітнього року			

За даними табл. 2.2 можна зробити висновок, що валюта балансу на кінець попереднього року збільшилась на 3 %, до того ж на кінець звітнього року відбулося збільшення на 17 %, що позитивно характеризує динаміку

діяльності підприємства та свідчить про розширення підприємством господарської діяльності.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	2021 рік	2022 рік	Коефіцієнт зміни
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	29035	40 071	38,01
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	22	2207	99,3 р.
3. Валюта балансу, тис. грн.:			
- на початок року	30430	31335	2,97
- на кінець року	31335	36662	17,00
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис. грн.	30882,5	33998,5	10,09

З табл. 2.3 видно, що середнє річне значення валюти балансу в звітному році порівняно з попереднім збільшилось на 10,09 %. Це супроводжувалось збільшенням значення чистого доходу від реалізації продукції в звітному році порівняно з попереднім та збільшенням фінансового результату до оподаткування на 38,01 % і 99,33 р. відповідно. Отже, можна зробити висновок, що підприємство доволі ефективно вкладає грошові кошти в формування своїх активів.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	31335	36662	5327	17,00
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	5636	4545	-1091	-19,36
– в % до активів		17,99	12,40	-5,59	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	25699	32117	6418	24,97
– в % до активів		82,01	87,60	5,59	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100,	10865	4293	-6572	-60,49
– в % до активів	1110	34,67	11,71	-22,96	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120 ÷ 115	13198	25389	12191	92,37
– в % до активів	5	42,12	69,25	27,13	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160,	1570	1315	-255	-16,24
– в % до активів	1165	5,01	3,59	-1,42	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170,	66	1120	1054	15,96 р.
– в % до активів	1190	0,21	3,05	2,84	х
– 3. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1170	х	х	х	х
– в % до активів		х	х	х	х
4. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	х	х	х	х
– в % до активів		х	х	х	х

З даних табл. 2.4 можна зробити наступні висновки: активи в звітному році порівняно з попереднім збільшились на 5327 тис. грн. або на 17 %, на це вплинуло збільшення коштів в розрахунках на 12191 тис. грн. або 92,37 % та збільшення оборотних активів – на 6418 тис. грн. або 24,97 %, збільшення величини інших оборотних активів на 1054 тис. грн. або в 15,96 р. В попередньому році найбільшу питому вагу в структурі активів складала оборотні активи 82,01 %, питома вага необоротних активів складала 17,92 %. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства – збільшилась питома вага оборотних активів на 5,59 процентних пункти, відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на цю ж саму величину.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195								
		25699	32117	100	100	6418	x	24,97	100
– запаси	1100	10865	4293	42,28	13,37	-6572	28,91	-60,49	-102,4
– дебіторська заборгованість	1120÷ 1155	13198	25389	51,36	79,05	12191	27,70	92,37	190,0
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	1570	1315	6,11	4,09	-255	-2,01	-16,24	-4,0
– інші оборотні активи	1170, 1190	66	1120	0,26	3,49	1054	3,23	15,96 р.	16,4

З табл. 2.5 видно, що оборотні активи на кінець звітного року збільшились на 6418 тис. грн. або на 24,97 %. На це вплинуло збільшення дебіторської заборгованості на 12191 тис. грн. або на 92,37 %, що не дуже позитивно характеризує діяльність підприємства. Відбулось зменшення запасів на 6572 тис. грн. або 60,49 %, грошових коштів на 16,24 % та відбулось збільшення інших оборотних активів в 15,96 раз. В структурі оборотних активів найбільшу питому вагу на початок звітного року займали дебіторська заборгованість (51,36 %) та запаси (42,28 %) та грошові кошти 6,11 %, інші оборотні активи займали 0,26 %. На кінець звітного року в структурі оборотних активів відбулися негативні зміни: збільшилась питома вага дебіторської заборгованості до 79,05 %, знизилась питома вага запасів до

збільшилась вартість незавершеного виробництва на 8,5 тис. грн. або 1,95 %. Також відбулося збільшення інших оборотних активів на 543 тис.грн. або в 10,86 р. та зменшення грошових коштів на 255 тис. грн . На початок звітнього року найбільшу питому вагу в структурі оборотного капіталу займала дебіторська заборгованість (49,8 %), запаси займали 26,17 %, готова продукція 13,38 %, незавершене виробництво 1,65 %, інші оборотні активи 0,19 % та грошові кошти 5, 92 %. На кінець звітнього року відбулися такі зміни: збільшилась частка дебіторської заборгованості до 72,8 %,зменшилась частка незавершеного виробництва до 1,27 %, грошових коштів до 3,77 % та зменшилась частка запасів до 14,23 %, зменшення частки готової продукції до 3,77%, та збільшення інших оборотних активів до 1,7 %.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства здійснено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	29035	40 071	11036,00	38,01
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	р. 1195	25290, 5	28908	3617,50	14,30
2.1. Запаси*		11709, 5	7579	-4130,50	-35,27
2.2. Кошти в розрахунках*	р.1125÷1155	12308	19294	6985,50	56,76
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	1223	1442,5	219,50	17,95
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	50	593	543,00	10,86 р.
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	х	х
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	80,65	111,31	30,66	38,01
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	70,25	80,30	10,05	14,30
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	1778,0 0	1188,00	-590,00	-33,18
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	1,15	1,39	0,24	20,74

Продовження табл. 2.7

8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,87	0,72	-0,15	-17,18
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	313,5 7	259,71	-53,86	-17,18
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	145,1 8	68,09	-77,09	-53,10
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	152,6 0	173,33	20,73	13,58
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	15,16	12,96	-2,20	-14,54
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	0,62	5,33	4,71	7,6 р.
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	х	-541,23	х	х
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	х	646,77	х	х

Розрахунки, наведені в табл. 2.7, свідчать що ефективність використання оборотних коштів підприємства дещо покращилась, про що свідчить зменшення тривалості одного обороту на 53,86 дні, за рахунок зменшення коефіцієнта завантаженості на 0,15 і збільшення коефіцієнта оборотності на 0,24. Також позитивним слід відзначити зменшення часу перебування оборотних коштів у розрахунках – на 20,73 дні, проте відбулось зменшення перебування оборотних коштів запасах – на 77,09 дні, в грошових коштах – на 2,2 дні; в інших оборотних коштах значення значення збільшилось на 4,71. За даними розрахунками зменшення тривалості обороту на 53,86 днів дозволяє зекономити грошові кошти у 541,23 тис. грн. Якщо б оборотні кошти використовувались на рівні 2021 року, то кредиторська заборгованість становила б 646,77 тис. грн.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.8.

З табл. 2.8 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітнього року збільшилась на 12176 тис. грн. або на 92,15 %, що є негативним показником для підприємства. На це вплинуло збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками на 5513 тис. грн. або майже в 3 р. та збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 6547 тис. грн. або на 57,66 %, інша поточна дебіторська заборгованість на кінець звітнього року складає 131 тис грн. В структурі дебіторської заборгованості найбільшу питому вагу на початок звітнього року займала дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги (85,93%), доля дебіторської заборгованості за розрахунками та іншої заборгованості складала 13,96 % та 0,11 % відповідно. На кінець звітнього року в структурі дебіторської заборгованості відбулися наступні зміни: збільшилась питома вага заборгованості за розрахунками на 15,02 процентних пунктів, зменшилась заборгованість за товари, роботи, послуги на 15,42 процентні пункти.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення здійснюється за допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітнього року	на кінець звітнього року	на початок звітнього року	на кінець звітнього року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітнього року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125 ÷ 1155	13213	25389	100	100	12176	x	92,15	100
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	11354	17901	85,93	70,51	6547	-15,42	57,66	53,77

1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **:.	1130 ÷ 1145	1844	7357	13,96	28,98	5513	15,02	3 р.	45,28
– за виданим авансами	1130	1829	7307	13,84	28,78	5478	14,94	299,51	44,99
– з бюджетом,	1135	-	50	-	0,20	50	0,20	-	0,41
– в тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-	-	-	-	-
– з нарахов. доходів	1140	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1145	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	15	131	0,11	0,52	116	0,40	773,33	0,95

Таблиця 2.9 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
Попередній рік	Всього, в тому числі:	11354	100	-	100	x	-
	– до 12 місяців	10126	89,18	-	-	-	-
	– від 12 до 18 місяців	40	0,35	-	-	-	-
	– від 18 до 36 місяців	1188	10,46	-	-	-	-
Звітний рік	Всього, в тому числі:	17901	100	-	-	6547	57,66
	– до 12 місяців	15663	87,50	-	-	5537	-1,69
	– від 12 до 18 місяців	983	5,49	-	-	943	5,14
	– від 18 до 36 місяців	1255	7,01	-	-	67	-3,45

З табл. 2.9 видно, що в попередньому році 89,18 % дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги погашено в строк до 12 місяців, 0,35 % - в строк 12-18 місяців, 10,46% - в строк 18-36 місяців. В звітному році зменшується частина заборгованості, яка погашена в строк до 12 місяців до

87,5 %, відповідно збільшується заборгованість, яка буде погашена в строк 12-18 місяців до 5,49 % та в строк 18-36 місяців зменшується до 7,01 %.

Інша поточна заборгованість як в попередньому, так і в звітному році відсутня. Це позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	31335	36 662	5327	17,00
1. Власний капітал, тис. грн.	1495	28688	30 517	1829	6,38
– в % до усіх джерел		91,55	83,24	-8,31	x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1495 – 1095	23052	25972	2920	12,67
– в % до усіх джерел		73,57	70,84	-2,72	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1595	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	-
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	1500÷1515	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	-
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн.	1520, 1525	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	1695	2647	6 145	3498	1,3 р.
– в % до усіх джерел		8,45	16,76	8,31	x
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	1600, 1610	-	-	-	x
– в % до усіх джерел		-	0,00	-	x
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн.	1600	-	-	-	x
– в % до усіх джерел		-	-	-	x
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1605, 1615÷1645	2350	4865	2515	1,1 р.
– в % до усіх джерел		7,50	13,27	5,77	x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	1660	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	x

Продовження табл. 2.10

3.4. Інші поточні зобов'язання	1665,1690	297	1280	983	3,3 р.
– в % до усіх джерел		0,95	3,49	2,54	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	-	-	-	-
– в % до усіх джерел		-	-	-	x

З табл. 2.10 видно, що збільшення валюти балансу на кінець року на 5327 тис. грн. сталося за рахунок збільшення власного капіталу на 1829 тис.грн. або на 6,38 %, та збільшення поточних зобов'язань підприємства на 3498 тис. грн. або в 1,3 р. , що позитивно характеризує діяльність підприємства. Також позитивним є збільшення власного капіталу на 1829 тис. грн. або 6,38 %.

У складі пасиву (джерел формування капіталу) на початок попереднього року найбільшу і досить високу питому вагу займає власний капітал підприємства (91,55 % на початок року та 83,24 % на кінець року). Зменшення питомої ваги власного капіталу на 8,31 % слід охарактеризувати як негативне явище, тому що воно сталося за рахунок зменшення питомої ваги власних оборотних коштів на 2920 тис. грн. або 2,72 %, що свідчить про збільшення залежності підприємства від позикових коштів.

Питома вага зобов'язань на кінець попереднього року становила 8,45 %, а на кінець звітного року зросли до 16,76%, що також негативно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу здійснюється за допомогою табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	28688	30 517	1829	6,38
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	13738	13738	0	0
– в % до власного капіталу		47,89	45,02	-2,87	x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	4151	4151	0	x
– в % до власного капіталу		14,47	13,60	-0,87	x

Продовження табл. 2.11

3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	529	529	0	0
– в % до власного капіталу		1,84	1,73	-0,11	x
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	422	422	0	0
– в % до власного капіталу		1,47	1,38	-0,09	x
5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	9848	11 677	1829	18,57
– в % до власного капіталу		34,33	38,26	3,94	x
6. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x
7. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	x

З табл. 2.11 видно, що власний капітал підприємства на кінець звітного року порівняно з попереднім збільшився на 1829 тис. грн. або на 6,38 %. Це відбулось за рахунок збільшення сталості значення пайового капіталу , збільшення нерозподіленого прибутку на 1829 тис. грн. В структурі власного капіталу на початок попереднього року найбільшу питому вагу займав пайовий капітал 47,89 %, капітал в дооцінках - 14,47 %, додатковий капітал – 1,84 %, резервний – 1,47 %. На кінець року відбулись такі зміни – зменшилась питома вага пайового капіталу до 45,02%, відбулось зростання частки нерозподіленого прибутку до 38,26 % , зменшення додаткового та резервного капіталу до 1,73 та 1,38 % відповідно, зменшилась питома вага капіталу у дооцінках до 13,6 %.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Абсол. відхилення.
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	11	1829	1818
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн.*, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	30882,5	33998,5	3116
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	5592	5090,5	-501,5
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	25290,5	28908	3617,5
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	22796,5	24512	1715,5
3. Рентабельність капіталу, %		0,0004	0,0538	0,053
4. Рентабельність основного капіталу, %		0,0020	0,3593	0,357
5. Рентабельність оборотного капіталу, %		0,0004	0,0633	0,063
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %		0,0005	0,0746	0,074

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.13.

З табл. 2.13 видно, що збільшення кредиторської заборгованості в звітному році порівняно з попереднім на 3498 тис. грн.. або в 1,3р. сталося за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за розрахунками на 3105 тис. грн. або в 5,4 р. та збільшення іншої заборгованості – на 983 тис. грн. або в 3,3 р.

В структурі кредиторської заборгованості на початок року найбільшу частку займала заборгованість за товари, роботи, послуги – 67,17 %, питома вага заборгованості за розрахунками – 21,61 %, іншої заборгованості складала 11,22 %,.

На кінець року відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи,

послуги до 19,33 %, збільшилась питома вага іншої заборгованості до 20,83 % відповідно, збільшилась питома вага заборгованості за розрахунками до 59,84 %.

Таблиця 2.13 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	2647	6145	00	100	3498	x	1,3 р.	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605, 1615	1778	1188	67,17	19,33	-590	-47,84	-33,18	-16,87
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610, 1620÷1645	572	3677	21,61	59,84	3105	38,23	5,4 р.	88,77
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	1620	337	562	12,73	9,15	225	-3,59	66,77	6,43
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	-	-	-	-	-	-	-	-
– зі страхування	1625	49	0	1,85	0,00	-49	-1,85	0,00	-1,40
– з оплати праці	1630	147	0	5,55	0,00	-147	-5,55	-100,00	34,83
– за одержаними авансами	1635	39	3115	1,47	50,69	3076	49,22	7887,18	87,94
– за розрахунками з учасниками	1640	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1645	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	297	1280	11,22	20,83	983	9,61	3,3р.	28,10

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про

фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.14.

З табл. 2.14 видно, що на кінець звітного року сталося перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською на 11937 тис. грн.. за рахунок заборгованості за товари, роботи, послуги – на 16713 тис. грн.

Таблиця 2.14 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	17901	1188	16713	
2. За розрахунками*:				
– з бюджетом,	50	562		512
– у т.ч. з податку на прибуток	0		0	
– за виданими авансами			0	
– зі страхування		0		0
– з оплати праці		0		0
– за одержаними (отриманими) авансами		3115		3115
– за розрахунками з учасниками				0
– із внутрішніх розрахунків				0
3. Інші види заборгованості	131	1280		1149
Всього	18082	6145	11937	

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.15.

За даними табл. 2.15 можна зробити висновок, що на підприємстві склалася абсолютно стійка фінансова ситуація. Адже, всі запаси підприємства

покриваються власними оборотними коштами, тобто підприємство не залежить від зовнішніх кредиторів, хоча використовує зовнішні джерела коштів для операційної діяльності.

Таблиця 2.15 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок 2021 року	на кінець 2021 року	на кінець 2022 року
1. Власний капітал (1495)	28089	28688	30 517
2. Необоротні активи (1095)	5548	5636	4 545
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	22541	23052	25972
4. Короткострокові кредити банків (1600)	-	-	-
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	22541	23052	25972
6. Запаси (1100)	12554	10865	4 293
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів(ряд. 3 – ряд 6)	9987	12187	21679
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	9987	12187	21679
Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	1906	1778	1 188
Тип фінансової ситуації на підприємстві	абс. Не ст.	абс. ст.	абс. ст.

Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.16

Таблиця 2.16 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2021 року	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)		0,9231	0,9155	1,0029	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)		0,0833	0,0923	0,0767	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	1495 – 095	22541	23052	25972,0	збільшення

Продовження табл. 2.16

4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{\text{ман}}$)		0,802	0,804	0,8511	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (K_3)		0,9059	0,8970	1,0438	0,1

Значення коефіцієнта автономії впродовж двох років є вищим від норми, що свідчить про незалежність від зовнішніх кредиторів.

На початок 2021 року підприємство залучало на кожну гривню власного капіталу 8 коп., кінець – 9 коп. коштів, а на кінець 2022 року – 8 коп., що свідчить про незалежність від зовнішніх фінансових джерел, що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Розрахункове значення наявності власних оборотних коштів на початок звітного року збільшується порівняно з попереднім, що позитивно характеризує діяльність підприємства. Розрахункове значення коефіцієнта маневреності за досліджуваний період знаходиться не в межах норми. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами є значно вищим від норми, що свідчить про стійку фінансову ситуацію на підприємстві [51].

Таблиця 2.17 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітного року

Показники активу балансу	Сума, тис. грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис. грн.		Платіжний результат, тис. грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 –Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	1 570	1315	Π_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615+1660++1690+1700)	2647	6145	1077	4830
A_2 –Активи, які можна реалізувати швидко (1120+1155+1190)	13264	26 509	Π_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	0	0	13264	- 26509

Продовження табл. 2.17

A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+1200)	10865	4293	P_3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	0	0	-	10865	-4293
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	5636	4545	P_4 - Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	28688	30 517	-	23052	25972
<i>Баланс</i>	31335	36662	<i>Баланс</i>	31335	36662	-	-	-

З табл.2.17 видно, що баланс підприємства на початок і на кінець року не є абсолютно ліквідним, через те, що: сума найбільш термінових зобов'язань перевищує найбільш ліквідні активи, що є негативним для підприємства [52]:

а) на початок року:

$$A_1 < P_1$$

$$A_2 > P_2$$

$$A_3 > P_3$$

$$A_4 < P_4$$

б) на кінець року:

$$A_1 < P_1$$

$$A_2 > P_2$$

$$A_3 > P_3$$

$$A_4 < P_4$$

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (табл. 2.18).

З табл. 2.18 видно, що коефіцієнт покриття поточних зобов'язань усіма поточними активами впродовж двох років спостерігається перевищення нормативного значення, що свідчить про достатній рівень платоспроможності.

Таблиця 2.18 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок 2021 року	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	
а	б	в	1	2	3	3-2
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{1195+1200}{1695}$	= 2,0	10,63	9,71	5,23	-4,48

2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1195+1200- -1100-1110	1,0	5,27	5,60		4,53	-
	1695						
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1160+1165	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,37	0,59		0,21	-
	1695						

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності в попередньому та в звітному році є вищим від нормативного значення, проте зниження даного показника в звітному році свідчить про погіршення платоспроможності підприємства.

Впродовж двох років значення коефіцієнта абсолютної ліквідності збільшувалися в межах рівня, наближеного до норми, проте на кінець звітного року знизилось нижче норми, що свідчить про погіршення підприємством грошової платоспроможності. Слід відзначити, що на кінець звітного року, ситуація погіршилась.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за допомогою даних форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства здійснено за допомогою даних форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» в табл. 2.19.

Таблиця 2.19 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130- 2150	203	1561,5 4	2933	131,52	2730	-1430,01
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-181	- 1392,3 1	-726	-32,56	-545	1359,75

Продовження табл. 2.19

3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	22	169,23	2207	98,97	2185	-70,26
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	-9	-69,23	23	1,03	32	70,26
6. Фінансові результати від звичайної діяльності	2290 (2295)	13	100	2230	100	2217	17053,8 5

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік, тис. грн.	2022 рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	29035	40 071	11036	38,01
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	23750	32 041	8291	34,91
3. Адміністративні витрати	2130	4078	4426	348	8,53
4. Витрати на збут	2150	1004	671	-333	- 33,17
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050- 2130-2150	203	2933	2730	13,4р .

За даними табл. 2.20 видно, що в звітному році фінансовий результат від основної операційної діяльності збільшився на 2730 тис. грн. або в 13,4 рази та став прибутком у звітному році, хоча деякі показники зменшились у своєму значенні у звітному році. Це відбулося за рахунок того, що чистий дохід збільшився на 11036 тис. грн. або на 38,01 % та збільшилась собівартість реалізованої продукції на 8291 тис. грн. або 34,91 %, адміністративні витрати

на 348 тис. грн. або 8,53 % , зменшились витрати на збут – на 333 тис. грн. або 33,17 %. Це все є позитивним явищем в діяльності підприємства.

Аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.21.

Таблиця 2.21 – Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від іншої операційної діяльності

Показники	2021 рік				2022 рік				Відхилення	
	доходи	витрати	Фінансовий результат		доходи	витрати	Фінансовий результат		абс.	%
			тис. грн.	%			тис. грн.	%		
1. Операційна оренда активів	101	49	52	-28,73	141	65	76	-10,47	24	46,15
2. Операційна курсова різниця	34	59	-25	13,81	17	28	-11	1,52	14	-56,00
3. Реалізація інших необоротних активів	1017	963	54	-29,83	145	131	14	-1,93	-40	27,91
4. Штрафи, пені, неустойки	-	94	-94	51,93	-	3	-3	0,41	91	-96,81
5. Утримання об'єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Інші операційні доходи і витрати	13	181	-168	92,82	168	970	-802	110,47	-634	3,8 р.
Всього фінансовий результат від іншої операційної діяльності	1165	1346	-181	100	471	1197	-726	100	-545	3 р.

З табл. 2.21 видно, що фінансовий результат від іншої операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім роком зменшився на 545 тис. грн. або в 3 рази. Це сталося за рахунок зменшення інших операційних доходів і витрат на 634 тис. грн. або в 3,8 раз.

Детальний аналіз формування, динаміки та структури фінансових результатів від інвестиційної, фінансової та іншої діяльності проводиться даними форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності», (табл. 2.22).

В звітному році та в попередньому відсутній будь-який рух по доходам та витратам.

В зв'язку з тим, що за досліджуваний період підприємство не здійснювало інвестиційної та іншої діяльності, її аналіз проводити недоцільно.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.23.

Таблиця 2.23 - Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн.	2290 (2295)	13	2230	2217	170,5 р.
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	2300	2	401	399	199,5 р.
3. Чистий прибуток, тис. грн.	2290(2295)± ±2300	15	2631	2616	174,4 р.

З табл. 2.23 видно, що сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 2616 тис. грн. або в 174,4 р. На це вплинуло збільшення витрат з податку на прибуток швидшими темпами (199,5 р.%), ніж фінансового результату від звичайної діяльності (170,5 р.) Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.24.

Таблиця 2.24 - Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	2021 рік	2022 рік	Абс. відхил.
Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн.	форма №2 р.2290 (2295)	13	2230	2217
Середня річна вартість основних засобів, тис. грн.	форма №1 р.1011*	30507	31098,5	591,5
Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	форма №1 р.1195*	25290,5	28908	3617,5
Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн.	р. 2 + р. 3	55797,5	60006,5	4209
Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,02	3,72	3,69

За даними табл. 2.24 можна зробити висновок, що рентабельність виробництва зросла в звітному році порівняно з попереднім на 3,69 % пункти, на це вплинуло зростання фінансового результату від звичайної діяльності на 2217 тис. грн. Проте позитивним для підприємства є збільшення загальної величини виробничих фондів на 4209 тис. грн., середньої річної вартості основних засобів на 591,5 тис. грн. та середньої річної вартості оборотних коштів на 3617,5 тис. грн.

$$1) (2230/(30507+25290,5))*100-(13/(30507+25290,5))*100 = 3,97 \%$$

Отже, за рахунок збільшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування на 2217 тис. грн. рівень рентабельності зріс на 3,97 % пунктів.

$$2) (2230/(31098,5 + 28908))*100-(2230/(31098,5+25290,5))*100 = - 0,04 \%$$

З розрахунків видно, що збільшення вартості основних засобів на 591,5 тис. грн. зменшило рентабельність виробництва на 0,04 % пунктів.

$$3) (2230/(31098,5 + 28908))*100-(2230/(31098,5 + 25290,5))*100 = -0,24 \%$$

Розрахунки показали, що збільшення середньої річної вартості оборотних коштів на 3617,5 тис. грн. викликало зменшення рентабельності на 0,24 процентних пункти.

Загальний вплив факторів становить 3,69 процентних пункти.

$$3,97 - 0,04 - 0,24 = 3,69$$

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності». Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 1.

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{\text{пл}} + 0.579 \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{П}} \quad (1), \text{ де:}$$

Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

Якщо $Z > 0$, констатується високий рівень банкрутства, при $Z < 0$ – низький.

$$Z_{з.р.} = -0,3877 - 1,0736 * 5,23 + 0,579 * ((6145)/36662) = - 5,902$$

$$Z_{п.р.} = -0,3877 - 1,0736 * 9,71 + 0,579 * ((2647)/31335) = - 10,762$$

З розрахунків видно, що $Z < 0$, це свідчить, що ймовірність банкрутства для підприємства низька, а в звітному році порівняно з попереднім показник збільшився і складає більшу величину і дорівнює – 5,902, що трохи негативно характеризує діяльність підприємства та свідчить про погіршення його діяльності.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта здійснюється за допомогою формули 2.

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (2)$$

Таблиця 2.25 - Загальна оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Чорноморська іграшка» відповідно до моделі Спрінгейта.

Цільові показники	Порядок розрахунку	Алгоритм розрахунку
A	$\frac{\text{Робочий капітал}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	р. 1195+1200 ф.№1
		р. 1300 ф.№1
B	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків та відсотків}}{\text{Загальна вартість активів}}$;	р.2290 (2295) ф.№2
		р. 1300 ф.№1

Продовження табл. 2.25

C	$\frac{\text{Прибуток до сплати податків}}{\text{Короткострокова заборгованість}};$	p.2290 (2295) ф.№2
		p. 1695 ф.№1
D	$\frac{\text{Обсяг продажу}}{\text{Загальна вартість активів}}$	p.2000 ф.№2
		p. 1300 ф.№1
Цільові показники	Попередній рік	Звітний рік
A	0,820	0,876
B	0,0004	0,066
C	0,005	0,953
D	0,927	1,317
Z	1,220	2,259

Відповідно до розрахунків, можна зробити висновок, що Z 2021 р.=1,220, Z 2022 р.= 2,259, ці показники значно перевищують нормативне значення - 0,862, отже, підприємству не загрожує банкрутство. В звітному році порівняно з попереднім показник збільшився на 1,039. Це позитивно характеризує діяльність підприємства.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера здійснюється за даними форм №1 «Баланс» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл.2.26.

Таблиця 2.26 – Система показників Бівера

Показники	Алгоритм розрахунку	Рекомендовані значення показників		
		Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутств	Група III – за рік до банкрутств
1.Коефіцієнт Бівера	$\frac{p.(2350+2215) \text{ ф. №2}}{p. (1595+1695+1700) \text{ ф.№1}}$	0,4 – 0,45	0,17	-0,15
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	см. табл.. 2.17	≤3,2	≤2,0	≤1,0
3. Рентабельність капіталу за чистим прибутком	см. табл.. 2.26	6-8	4	-22
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{p. (1595+1695+1700) \text{ ф.№1}}{p. 1900 \text{ ф.№1}}$	≤0,37	≤0,50	≤0,80
5. Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$\frac{p.(1495 - 1095) \text{ ф.№1}}{p. 1300 \text{ ф.№1}}$	0,4	≤0,30	=0,06

За даними табл. 2.26 можна зробити висновок, що на підприємстві склалася стійка фінансова ситуація, адже і в попередньому, і в звітному році майже всі показники відносилися до 1 групи, крім показника рентабельності капіталу, який відноситься до 2 групи. Проте в звітному році ситуація на підприємстві дещо погіршилась, адже відбулося зменшення деяких показників, що в деякій мірі негативно характеризує діяльність підприємства. Що свідчить про послаблення фінансової ситуації на підприємстві відносно попереднього року.

Таблиця 2.27 – Система показників Бівера

Показники	2021 рік	2022 рік	Значення показників	
			Попер. рік	Звітн. рік
1. Коефіцієнт Бівера	0,004	0,30	2	2
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	9,71	5,23	1	1
3. Рентабельність капіталу за чистим прибутком	0,0004	0,0538	II	II
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,08	0,17	I	I
5. Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	0,74	0,71	I	1

Аналіз ділової активності підприємства

Аналіз ділової активності підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Таблиця 2.28 – Аналіз показників ділової активності підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	29035	40 071	11036	38,01
2. Прибуток (збиток) до оподаткування, тис. грн.	Ф № 2 р. 2290 (2295)	13	2230	2217	170,5 р.
3. Середній розмір капіталу*, тис. грн.	Ф № 1 р. 1300	30882,5	33998,5	3116	10,09

Розрахунки, які наведені в табл. 2.28 свідчать про покращення ефективності господарської діяльності підприємства. Адже, авансований капітал збільшився на 3116 тис. грн. або 10,09 %, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 11036 тис. грн. або 38,01 %. Як в попередньому, так і в звітному році підприємство мало прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, який в звітному році збільшився на 2217 тис. грн. або в 170,5 р.

Співвідношення між зазначеними показниками діяльності підприємства має наступний вид:

$$T_{\Pi} > T_P > T_{СК} > 100 \%,$$

$$170,5 > 38,01 > 10,09 > 100 \%$$

З даної нерівності видно, що виконується вся нерівність, що позитивно характеризує діяльність підприємства, що свідчить про те, що економічний потенціал підприємства збільшується, масштаби його діяльності ростуть, а темпи зростання показників вищі за 100 %, що є позитивною характеристикою діяльності підприємства.

Аналіз розрахункових показників ділової активності підприємства виконано в табл. 2.29.

Розрахунки, які наведені в табл. 2.29 свідчать доволі непоганий рівень ділової активності підприємства. Відбулась позитивна зміна більшості показників, що характеризують ділову активність підприємства.. Це свідчить про ефективність вкладення фінансових ресурсів у формування активів підприємства.

Також можна сказати, що в звітному році порівняно з попереднім зменшився термін обороту оборотного капіталу на 53,86 днів, збільшився термін обороту дебіторської заборгованості на 64,5 днів, зросли майже всі показники рентабельності, що свідчить про ефективність використання капіталу підприємства та позитивно характеризує його діяльність [53].

Таблиця 2.29 – Аналіз розрахункових показників ділової активності підприємства

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
<i>Вихідні показники</i>				
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) , тис. грн.	29035	40071	11036	38,01
2. Повна собівартість реалізованої продукції	23750	32041	8291	34,91
3. Середня річна вартість всього вкладеного капіталу, тис. грн.	30882,5	33998,5	3116	10,09
4. Середня річна вартість власного капіталу, тис. грн.	22796,5	24512	1715,5	7,53
5. Середня річна вартість основного капіталу, тис. грн.	5592	5090,5	-501,5	-8,97
6. Середня річна вартість оборотного капіталу, тис. грн.	25290,5	28908	3617,5	14,30
7. Середня річна вартість власного оборотного капіталу, тис. грн.	25290,5	28908	3617,5	14,30
8. Середня річна вартість запасів, тис. грн.	10865	4293	-6572	-60,49
9. Середня річна вартість дебіторської заборгованості, тис. грн.	13198	25389	12191	92,37
10. Середня річна вартість готової продукції, тис. грн.	3547	1795	-1752	-49,39
11. Середня річна вартість кредиторської заборгованості, тис. грн.	2647	4396	1749	66,07
12. Валовий прибуток, тис. грн.	5285	8030	2745	51,94
13. Чистий прибуток, тис. грн.	15	2631	2616	174,4 p.
14. Коефіцієнт оборотності всього вкладеного капіталу	0,94	1,18	0,24	+
15. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,27	1,63	0,36	+
16. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	1,15	1,39	0,24	+
17. Середній термін обороту оборотного капіталу, днів	313,57	259,71	-53,86	-
18. Коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу	0,94	1,11	0,17	+
19. Коефіцієнт оборотності запасів	2,19	7,46	5,3	+
20. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,20	1,58	-0,6	-
21. Середній термін обороту дебіторської заборгованості, днів	163,64	228,10	64,5	+
22. Коефіцієнт оборотності готової продукції	8,19	22,32	14,1	+
23. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	10,97	9,12	-1,9	-
24. Середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів	32,82	39,49	6,7	+
25. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,0004	0,0538	0,0534	+
26. Рентабельність власного капіталу, %	0,0004	0,0651	0,065	+
27. Рентабельність основного капіталу, %	0,0020	0,3593	0,357	+
28. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,0004	0,0633	0,063	+
29. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	0,0005	0,0746	0,074	+
30. Коефіцієнт сталості економічного росту	1,27	1,63	0,4	+

Коефіцієнт стійкості економічного зростання в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 0,4 процентних пункти, що свідчить про прискорення темпів збільшення власного капіталу за рахунок фінансово-господарської діяльності.

Всі наведені показники свідчать про доволі стійку фінансову ситуацію на підприємстві, проте є ряд показників які характеризують про погіршення фінансового становища підприємства.

Аналіз грошових потоків та кредитоспроможності підприємства

Аналіз грошових потоків підприємства здійснюють за допомогою даних форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» за допомогою табл. 2.30.

Таблиця 2.30 – Аналіз динаміки грошових потоків підприємства

Показники	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
1. Залишок коштів на початок року (3405)	876	x	1 570	x	694	79,22
2. Чистий рух грошових коштів від усіх видів діяльності (р. 3400), в тому числі:	694	100	-255	100	-949	-1,4 р.
2.1. Від операційної діяльності (3195)	2098	3,02	490	-1,92	-	-4,94
2.2. Від фінансової діяльності (3295)	-535	-0,77	-745	2,92	-210	3,69
2.3. Від інвестиційної діяльності (3395)	-869	-1,25	0	0,00	869	1,25
3. Залишок коштів на кінець року (1-2)	182	x	1825	x	1643	100

За даними табл. 2.30 можна зробити висновок, що залишок коштів на початок року в звітному році збільшився на 694 тис. грн., що стосується чистого руху грошових коштів, то він зменшився в звітному році порівняно з попереднім, на що негативно вплинуло зменшення коштів від операційної діяльності на 1608 тис. грн. Що стосується залишку коштів на кінець року, то в звітному році ця сума збільшилась на 1643 тис. грн., що позитивно характеризує діяльність підприємства.

Висновки до розділу 2

При стратегічній орієнтації на підвищення ринкової вартості підприємства основними оціночними показниками ефективності управління витратами мають бути показники вартості капіталу підприємства, обсяг дисконтованих грошових потоків, сума створеної на підприємстві цінностей, відносні показники питомих витрат, які взаємопов'язані з показниками рентабельності і є зворотними до них.

В ТОВ «Чорноморська іграшка» в звітному році порівняно з попереднім збільшився чистий дохід від реалізації продукції на 11036 тис. грн. або 38,01 %, що свідчить про збільшення обсягів реалізації на підприємстві.

Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 8306 тис. грн. або 28,81 %. Це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізації продукції на 8291 тис. грн. або 34,91%, витрати на збут зменшились на 333 тис. грн. або на 33,17 %. Проте за рахунок цього відбулося збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції на 0,07 коп.

Фінансовий результат до оподаткування в звітному році збільшився на 2217 тис. грн. На це вплинуло збільшення фінансового результату від основної операційної діяльності на 2730 тис. грн. та зменшення прибутку від іншої операційної діяльності на 545 тис. грн. та росту прибутку від іншої фінансової діяльності на 32 тис. грн.. Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 2616 тис. грн. або в 174р. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 2 тис. грн. або 6,9 %. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Погіршилась ефективність використання оборотних коштів підприємством, про що свідчить збільшення тривалості одного обороту на 10,05днів, а також збільшення коефіцієнту оборотності в звітному році порівняно з попереднім на 0,24.

Рентабельність на підприємстві за майже за всіма показниками є позитивною, що свідчить про покращення фінансової ситуації на підприємстві, покращення ефективності використання власних коштів, що звичайно впливає на збільшення прибутковості діяльності підприємства.

В цілому, можна сказати, що на підприємстві склалася доволі позитивна фінансова ситуація, хоча впродовж досліджуваного періоду має місце зниження деяких фінансових показників діяльності підприємства, тому можна запропонувати такі заходи :

- підвищити ефективність використання власних коштів;
- детально проаналізувати всі витрати з метою їх зменшення.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ЧОРНОМОРСЬКА ІГРАШКА»

3.1 Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Господарська діяльність підприємства складається з господарських операцій, таких, наприклад, як придбання матеріалів, виробництво продукції, виплата заробітної плати, сплата податків, отримання кредиту, виконання робіт, надання послуг, реалізація товару тощо. На підприємстві ведення господарської діяльності забезпечується засобами господарювання, такими як грошові кошти, матеріали, товари, нематеріальні активи, автомобілі, обладнання, будівлі і т. п.

Господарський облік - це облік господарської діяльності підприємства, а також його активів, зобов'язань та власного капіталу, який полягає у спостереженні, вимірюванні та реєстрації.

Єдина система обліку на підприємстві забезпечується трьома нерозривно пов'язаними видами обліку:

1. Оперативним;
2. Статистичним;
3. Бухгалтерським.

Оперативно-технічний облік здійснюється безпосередньо на місці (в цехах підприємства. Мета оперативного обліку - швидке одержання інформації про хід виробництва, реалізацію продукції (робіт, послуг).

Водночас, оперативно-технічний облік охоплює і ті господарські операції, що не мають безпосереднього відображення у бухгалтерському і статистичному обліку.

Статистичний облік полягає у планомірному збиранні й вивченні масових кількісних та якісних явищ і закономірностей загального розвитку за конкретних умов місця й часу (перепис наявності обладнання, визначення середньої заробітної плати працівників підприємства за категоріями працюючих, кількість і якість вироблюваної продукції, використання робочого часу, чисельності населення тощо). На основі статистичного обліку

визначаються кількісні й якісні показники роботи підприємства. Операції та явища підлягають статистичному спостереженню, групуванню, обчисленню середніх та відносних величин, індексів, побудови рядів динаміки, аналізу тощо. Виходячи з цього, статистичний облік являє собою систему виникнення, узагальнення і контролю за масовими явищами, що мають загальнодержавний характер.

Бухгалтерський облік базується на документуванні всіх господарських процесів і проведенні періодичних інвентаризацій, забезпечує виявлення та мобілізацію резервів підприємства з метою зниження собівартості продукції (робіт, послуг).

У ТОВ «Чорноморська іграшка» бухгалтерський облік здійснюється відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Основними умовами правильної організації бухгалтерського обліку є використання найбільш раціональних форм методів обліку підвищення його технічного озброєння. Основними принципами бухгалтерського обліку є: обачність, послідовність, повне висвітлення, автономність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат, превалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдине грошове вираження, періодичність [54].

Бухгалтерський облік відображає весь процес виробництва на підприємстві, дає змогу прослідкувати за змінами котрі сталися у виробництві. Враховуючи сукупність витрат, визначається собівартість продукту. Таким чином контролюється виробництво та дохідність підприємства. Система бухгалтерського обліку включає [55]:

- ведення бухгалтерського обліку та складання балансу;
- здійснення розрахунків;

- збір статистичних даних;
- розробка планів.

Бухгалтерський облік відображає весь процес виробництва на підприємстві, дає можливість простежити за змінами, які відбуваються у виробництві; враховуючи сукупність витрат, знаходиться собівартість продукту, що виробляється. Таким чином контролюється продуктивність та прибутковість всього підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка».

З метою ведення процесу неперервної реєстрації фактів господарської діяльності та виконання обліково-аналітичних процедур у ТОВ «Чорноморська іграшка» створено бухгалтерську службу.

Склад бухгалтерської служби ТОВ «Чорноморська іграшка» наведено на рисунку 3.1, а їх функціональні обов'язки в табл. 3.1.

Рис. 3.1 – Структура бухгалтерської служби ТОВ «Чорноморська іграшка»

У ТОВ «Чорноморська іграшка» ведення управлінського обліку відбувається на основі калькулювання собівартості продукції, тому основним

його змістом є облік витрат на виробництво поточних, майбутніх та минулих періодів у різних класифікаційних аспектах. Веденням управлінського обліку займаються інженерно-технічні працівники.

Фінансовий облік - це облік, який безперервно здійснюється з метою отримання інформації про майновий та фінансовий стан підприємства у вартісному вигляді, а також про результати його діяльності, за допомогою подвійних бухгалтерських записів, включаючи ті з них, які здійснюються за даними, що отримані за допомогою управлінського обліку. Дана інформація призначена здебільшого для зовнішніх користувачів [56].

Таблиця 3.1 - Склад та розподіл обов'язків бухгалтерської служби ТОВ «Чорноморська іграшка»

Посада	Скорочений зміст службових обов'язків
Головний бухгалтер	Загальне керування обліком та звітністю. Організовує контроль та ревізію у підрозділах. Перевіряє та підписує первинну та річну бухгалтерську документацію. Веде облік валових витрат та валових доходів підприємства. Облік ЗЕД підприємства. Облік розрахунків з постачальниками послуг. Облік валютних операцій та розрахунків по податках та платежах. Укладає та надає фінансову, статистичну та податкову звітність підприємства. [57]
Заступник головного бухгалтера	Приймає та обробляє звіт ділянки жестепечаті. Веде облік витрат за рахунками 23, 25,26, 91, 92, 93, 94. Складає періодичну та бухгалтерську звітність по виробництву. Веде облік за рахунками 361, 362. Забезпечує складання оперативно-статистичної та бухгалтерської звітності по реалізації продукції. Веде облік розрахунків зпокупцями.
Бухгалтер з обліку основних засобів	Веде облік за рахунками 10, 11, 12,13, 15, 22. Нараховує амортизацію ОЗ. Забезпечує складання оперативно-статистичної та бухгалтерської звітності з обліку основних засобів.
Бухгалтер матеріального відділу та обліку грошових коштів	Веде облік матеріалів на підприємстві. Складає оборотні відомості за матеріальними рахунками 20,28 та ін. Веде облік розрахунків з постачальниками та підрядниками. Складає та оброблює відомості по рахункам 63,372. Веде облік грошових коштів за рахунками 301,311,333. [59]
Бухгалтер з обліку реалізації і розрахунків з покупцями	Веде облік реалізації готової продукції, товарів, надання послуг, реалізації оборотних та необоротних активів резидентам та нерезидентам по кожному покупцеві та виду продукції. Здійснює облік розрахунків з покупцями за рахунком 361. Забезпечує складання оперативно-статистичної та бухгалтерської звітності по реалізації продукції. [58]

Бухгалтер з обліку виробництва	Приймає та оброблює звіт ділянок заготівельного, термопластавтоматів, екструдерного, флексопечаті, перемотки рулончиків туалетного паперу. Веде облік матеріалів за субрахунками рахунку 20 та виробництва за рахунками 23, 25, 26 за вказаними ділянками.
Бухгалтер з обліку розрахунків по оплаті праці - касир	Приймає готівкові грошові кошти і оформлює касові документи. Веде облік на рахунку 301. Приймає і видає готівку, веде касову книгу, складає реєстри депонованих сум, складає звіт по касі. Складає платіжні відомості на оплату праці. Складає зведені відомості обліку праці та заробітної платні. Оформляє звітність до органів соціального страхування. Складає довідки про суми нарахованої заробітної плати. [58]

Процедуру організації управлінського та фінансового обліку підприємства формують таким чином, щоб накопичити необхідну інформацію про фінансовий стан підприємства, порядок розрахунків за результатами виробничо-фінансової діяльності, зіставлення показників балансу та фінансових звітів з мінімальною трудомісткістю облікових працівників.

Усі три види господарського обліку також тісно пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Метою ведення податкового обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка» є надання повної і достовірної інформації державі (в особі податкових органів), що забезпечує визначення сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та контроль за їх своєчасною сплатою, для наповнення бюджету з метою виконання державою своїх функцій. Кінцевою метою обліку є складання звітності, що є джерелом інформації про хід та результати діяльності платника податків за відповідний період. Систему показників звітності, порядок їх розробки і формування розробляє Державна фіскальна служба України.

Основними завданнями податкового обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка» є:

- своєчасна та повна реєстрація підприємством господарських операцій

з відображенням податкового кредиту і податкових зобов'язань;

– достовірне і своєчасне визначення сум податків та зборів (обов'язкових платежів), належних до сплати в бюджет усіх рівнів;

– своєчасне складання і надання податкової звітності;

– своєчасна сплата податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів;

– контроль за дотриманням податкового законодавства і нормативно-правових документів, що регулюють правила ведення податкового обліку та складання податкової звітності.

У відповідності до Наказу «Про єдину облікову політику ТОВ «Чорноморська іграшка» обов'язки з ведення бухгалтерського обліку покладаються на бухгалтерську службу підприємства на чолі з головним бухгалтером.

Функції бухгалтерської служби ТОВ «Чорноморська іграшка»:

1. Формування облікової політики підприємства і її реалізація.
2. Ведення бухгалтерського і податкового обліку і складання звітності.
3. Зведення нарахувань і перерахувань податків і зборів до бюджетів і позабюджетні фонди.

4. Розрахунки всіх видів виплат працівникам підприємства.

5. Методична допомога співробітникам підприємства з питань бухгалтерського і податкового обліку, контролю, звітності і економічного аналізу.

Згідно облікової політики ТОВ «Чорноморська іграшка», організація обліку на підприємстві здійснюється наступним чином:

– відображення господарських операцій здійснюється з використанням 9 класу рахунків у відповідності з робочим планом рахунків з використанням рахунків першого, другого і третього порядку;

– основою для складання фінансової звітності вважається Головна книга;

– тривалість операційного циклу, в цілях класифікації активів вважається рівною одному місяцю;

– порогом суттєвості фінансової інформації вважається: для активів, зобов'язань і власного капіталу – 5% від загальної суми активів, зобов'язань та власного капіталу; для доходів та витрат – 2% чистого прибутку (збитку) підприємства; для відображення переоцінки чи зменшення корисності об'єкта обліку – 10% відхилення залишкової вартості об'єктів від їх справедливої вартості; для розкриття інформації про сегменти, при визначенні звітного сегмента – 10% виручки від реалізації продукції сегмента;

– аналітичний облік руху товарно-матеріальних цінностей: в бухгалтерії у відомостях обліку залишків матеріалів в кількісно-сумовому вираженні, на складах – в карточках складського обліку в кількісному вираженні (в електронному виді), МНМА, передані в експлуатацію – у відомостях руху ТМЦ в підзвіті;

– методи амортизації: для основних засобів – метод зменшення залишкової вартості, ліквідаційну вартість враховувати рівній нулю, для нематеріальних активів – прямолінійний метод з визначенням строку, для малоцінних необоротних матеріальних активів – 100% їх вартості при введенні в експлуатацію [60];

– вартісну оцінку, в цілях віднесення необоротних матеріалів до малоцінним, в сумі, яка не перевищує одну тисячу гривень;

– одиниця обліку запасів – найменування;

– метод оцінки вибуття запасів: періодична середньозважена собівартість для всіх запасів, крім готової продукції, по фактичній собівартості – для готової продукції;

– готову продукцію і незавершене виробництво відображати в бухгалтерському обліку за змінними витратами, використовуючи метод калькулювання за змінними витратами (Директ-костинг). Постійні затрати вважати затратами періоду і списувати на собівартість реалізованої продукції.

При визначенні витрат на виробництво продукції використовувати нормативний метод обліку затрат;

- метод калькулювання собівартості продукції – метод калькулювання за змінними витратами;

- визначення резерву сумнівних боргів здійснюється на підставі метода використання коефіцієнта сумнівності;

- фінансові інвестиції, які утримуються для їх подальшої продажі, враховується по собівартості їх придбання з урахуванням зменшення корисності;

- відсотки нарахування в резервний фонд у розмірі 5% від чистого прибутку підприємства до досягнення його суми – 25% статутного капіталу;

- податковий облік вести у відповідності до законодавства України.

Бухгалтерський облік відображає весь процес виробництва на підприємстві, дає змогу прослідкувати за змінами котрі сталися у виробництві. Враховуючи сукупність витрат, визначається собівартість продукту. Таким чином контролюється виробництво та дохідність підприємства. Система бухгалтерського обліку включає : ведення бухгалтерського обліку та складання балансу; здійснення розрахунків; збір статистичних даних; розробка планів.

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій у ТОВ «Чорноморська іграшка» є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, які наведенні на рис. 7.

Рисунок 3.2 – Реєстрація інформації в первинних і зведених регістрах

Синтетичний і аналітичний облік на основі первинних документів зосереджується в бухгалтерії, а в підрозділах підприємства (цехах) здійснюється первинна реєстрація господарських операцій в первинних документах, які потім передаються в бухгалтерію.

Первинні облікові документи є основою для бухгалтерського обліку господарських операцій. Вони складаються при здійсненні господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її завершення.

Для контролю і упорядкування обробки даних на основі первинних документів складаються зведені облікові документи. Первинні і зведені облікові документиможуть бути складені на паперових чи машинних носіях і повинні мати наступні обов'язкові реквізити: найменування документа, дату та місце складання документа, назву підприємства, від імені якого складався документ, зміст і об'єм господарської операції, одиницю вимірювання господарської операції, посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення, особистий підпис чи інші дані, які дають можливість ідентифікувати особу, яка приймала участь в господарській операції.

Інформація, яка знаходиться в прийнятих в облік первинних документів систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Обліковою політикою ТОВ «Чорноморська іграшка» передбачено, що:

– основою для списання сировини і матеріалів, пакувальних матеріалів на випущену продукцію, а в окремих випадках, з метою контролю, палива і електроенергії, використаних на технологічні цілі, є виробничий звіт;

– операції в іноземній валюті відображаються в валюті розрахунків і платежів по кожній іноземній валюті окремо;

– дані аналітичних рахунків повинні тотожно відповідним рахунком синтетичного обліку на перше число кожного місяця;

– підприємство приймає всі необхідні заходи для попередження несанкціонованого і непомітного виправлення записів в первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку і забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку;

– відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і регістрів бухгалтерського обліку і недостовірність відображення в них даних несуть особи, які склали і підписали ці документи;

– первинні документи і регістри бухгалтерського обліку можуть бути вилучені у підприємства тільки по рішенням відповідних органів, прийнятих в рамках їх компетенції, передбачені законом.

Контроль за виконанням наказу про облікову політику покладений на головного бухгалтера.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Успішне ведення бухгалтерського обліку на підприємстві великою мірою залежить від вдало вибраної форми обліку та належної організації роботи бухгалтерії як структурного підрозділу підприємства.

Обліковий апарат бухгалтерії ТОВ «Чорноморська іграшка» підпорядковується головному бухгалтеру в адміністративному і методичному відношенні.

Головний бухгалтер визначає, планує, здійснює та координує організацію бухгалтерського та податкового обліку, здійснює контроль за ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, за оформленням первинних бухгалтерських документів, складає баланс підприємства, організує складання щомісячних, квартальних та річних звітів, приймає участь у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності, керує робітниками бухгалтерії підприємства, несе відповідальність за достовірністю звітних даних, своєчасність відображення господарських процесів, складання бухгалтерської і податкової звітності.

Організаційна форма побудови обліку на підприємстві визначається його особливостями, територіальним розміщенням його структурних підрозділів, системою управління, рівнем самостійності структурних підрозділів, чинною системою контролю та звітності.

Облік у ТОВ «Чорноморська іграшка» автоматизовано, тобто використовується комп'ютерна форма бухгалтерського обліку, за допомогою програми 1-С «Бухгалтерія». Програма включає в себе такі компоненти як: «Розрахунок зарплати», «Облік основних засобів», «Облік нематеріальних активів» та інші. Така структура програми дозволяє функціонувати кожній з компонент окремо та в комплексі з іншими. При сітьовому застосуванні це дає цілісність обліку та його безперервність із одночасним збереженням певного рівню самостійності й незалежності.

З допомогою спеціальних програм дані первинних документів групуються і узагальнюються безпосередньо за комп'ютером, у результаті користувач отримує інформацію, еквівалентну за змістом регістрам синтетичного і аналітичного обліку. Використання електронно-обчислювальних машин дозволяє автоматизувати процес вимірювання, і реєстрації господарських операцій.

Комп'ютери прості в експлуатації, що дозволяє оснащувати ними робочі місця бухгалтерів і основі створювати автоматизовані робочі місця (АРМ) бухгалтера. Застосування машинно-орієнтованих форм обліку забезпечує:

- механізацію та значною мірою автоматизацію облікового процесу;
- високу точність дисконтних даних; оперативність даних обліку;
- підвищення продуктивності дисконтних працівників, звільнення їхню відмінність від виконання простих технічних функцій і надання більшої можливості займатися контролем й аналізом господарську діяльність;
- зв'язок усіх видів обліку, і планування, оскільки вони користуються одними й самі носії інформації.

Автоматизована форма обліку полягає в наступних принципах: метод

подвійному записі; організація програмно-послідовного взаємозв'язку бухгалтерських рахунків відповідно до кодами стандартних щомісяця повторюваних операцій; розукрупнення об'єктів обліку; забезпечення автоматичного введення різних даних господарських операцій (вихідної інформації) з деяких інших пакетів програм; обробка первинної інформації, господарських операцій із різноманітних програмах з урахуванням вирішення завдань залежно від вимог користувачів; диференціація обсягів облікової інформації з об'єктах управління і забезпечення її сумісності і взаємозв'язку.

Технологічний процес обробки дисконтних даних при автоматизованої формі обліку можна підрозділити сталася на кілька етапів:

- збір, реєстрація і передачі первинної облікової інформації для автоматизованої обробки;
- формування масивів дисконтних даних на ЕОМ: введення класифікаторів господарських операцій, вступних сальдо і операцій за звітний період за рахунками;
- обробка контроль введеної інформації;
- формування підсумкових результатів за звітний період, підготовка балансу і за інші форми бухгалтерської звітності.

Безперечно, перевагами автоматизованої форми бухгалтерського обліку є: швидкість обробки інформації; можливість оперативного отримання у різних розрізах аналітики; оперативність контролю, виявлення і виправлення помилок.

Основне джерело інформацією програмах автоматизації бухгалтерського обліку - це журнал господарських операцій. Дані вводять у часопис на вигляді первинних документів, проводок чи типових операцій, перелік яких можна змінити й доповнити. Обробляє цей журнал, програми роблять рознесення операцій із рахунках, визначають обороти і сальдо, становлять оборотну відомість, готують підсумковий баланс та інші звіти. Програми дають змогу здійснювати різні види обліку:

- синтетичний і аналітичний,
- сумовий і кількісний,
- валютний облік,
- проводити розрахунок заробітної плати, діючих податків.

До комплекту поставки програм входить стандартний набір бланків первинних документів і майже звітності, і навіть інших документів, відповідних поточному законодавству. У програмах є можливість оперативно коригувати план рахунків, ставки податків, додавати нові звітні форми відповідно до будь-якими змінами у законодавстві.

Автоматизована форма ведення бухгалтерського обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка» зображена на рисунку 3.3.

Організаційна стадія обліково-аналітичного процесу включає: вибір форми бухгалтерського обліку, формування бухгалтерії, розробку посадових інструкцій працівників бухгалтерії, вибір форм первинної документації, складання графіка документообороту.

Формуванням складу працівників бухгалтерії займається керівник підприємства за поданням головного бухгалтера. Розробкою усіх необхідних внутрішніх нормативних та регулюючих документів стосовно роботи бухгалтерії займається головний бухгалтер. Саме він займається складанням наказу про облікову політику підприємства, розробкою схем та графіків документообігу і т. д. Усі накази, внутрішні розпорядження затверджуються керівником підприємства - головою правління.

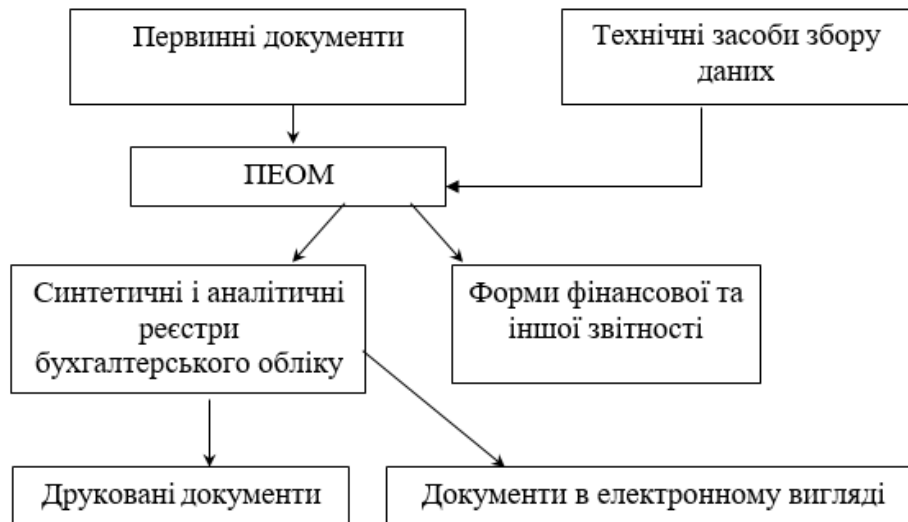

Рисунок 3.3 – Облік з використанням ЕОМ

У ТОВ «Чорноморська іграшка» організований внутрішній контроль, який передбачає: організацію документообігу підприємства ТОВ «Чорноморська іграшка», тобто складання графіку проходження первинних документів та здійснення контролю за операціями заводу.

Документообіг - це рух документів від моменту їх складання або одержання від інших підприємств, організацій до використання для бухгалтерських записів та передачі до архіву.

Документообіг у ТОВ «Чорноморська іграшка» встановлюється головним бухгалтером, а за його відсутності - особою (юридичною або фізичною), яка веде бухгалтерський облік на договірних засадах, і є обов'язковим для всіх працівників підприємства. На підприємстві графік документообігу складається головним бухгалтером і є додатком до наказу про облікову політику підприємства.

Керівник підприємства намагається створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Основні етапи документообігу:

- 1) складання й оформлення документа;
- 2) прийняття документа бухгалтерією (обліковим центром підприємства);
- 3) рух документів по відділах і робочих місцях до бухгалтерії (облікового центру), їх обробка і використання для бухгалтерських записів;
- 4) передача документів на засоби обчислювальної техніки (машинно-облікові станції) і повернення к назад (при ручному веденні бухгалтерського обліку);
- 5) передача документів до архіву.

Документообіг на підприємстві є обов'язковим для всіх працівників підприємства.

Порядок документообігу залежить від характеру й особливостей господарських операцій та їх облікового оформлення, а також від структури ТОВ «Чорноморська іграшка» і його облікового апарату (бухгалтерії).

Для кожного виду або роду документів (накладних, вимог, рахунків-фактур тощо) розробляється схема документообігу у формі графіка руху документів. У графіку, який встановлюється наказом керівника ТОВ «Чорноморська іграшка», зазначається дата створення або одержання від інших підприємств документів, прийняття їх до обліку, передача в обробку та до архіву.

Первинні документи та облікові реєстри, які прийшли обробку, бухгалтерські звіти та баланси зберігаються в бухгалтерії в закритих шафах під відповідальність головного бухгалтера.

Керівник підприємства затверджує перелік посадових осіб, яких він наділяє правом видачі дозволу (підпису первинних документів) на проведення господарських операцій, пов'язаних з відпуском (витратою) коштів, товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів тощо. А також конкретних посадових осіб, які мають право підписувати документи на видачу бланків суворої звітності.

Графіки документообігу складають для забезпечення ритмічного і своєчасного надходження до бухгалтерії первинних документів із підрозділів підприємства і безперервного відображення господарської діяльності в системі бухгалтерського обліку.

У ТОВ «Чорноморська іграшка» велика кількість і різноманітність документів. До внутрішніх документів підприємства відносять ті документи, які складаються в господарствах відповідно до проведених ними операцій: вимоги, накладні, касові ордери, різні акти тощо. До зовнішніх документів належать ті, які надходять на підприємство від інших підприємств, установ і організацій. До цієї групи належать також документи, які укладають на одному підприємстві, але вони проходять між різними підприємствами. Сюди належать усі банківські документи – платіжні вимоги, доручення, квитанції про заготівлю сировини, тощо.

Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності - облікової політики підприємства. Облікова політика пов'язана з Планом рахунків, складанням бухгалтерських проводок, методикою складання фінансової звітності.

Заключним етапом бухгалтерського фінансового обліку є складання звітності. Звітним періодом для складання річної фінансової звітності заводу є календарний рік. В практичній діяльності підсумки роботи підприємства обчислюють кожного місяця. Річна звітність подається не пізніше 28 лютого наступного за звітним роком, квартальна – до 25 числа місяця наступного за звітним кварталом. Річна фінансова звітність подається до відповідних органів державної влади.

В ТОВ «Чорноморська іграшка» складаються такі форми статистичної звітності:

- форма № 1-П «Звіт про виробництво промислової продукції»;
- форма № 1-підприємство «Звіт про основні показники діяльності

підприємства»;

- форма №1-ПВ «Звіт з праці»;
- форма №3-ПВ «Звіт про використання робочого часу»;
- форма №11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів», тощо.

Фінансової звітності:

- форма №1 «Баланс»;
- форма №2 «Звіт про фінансові результати»;
- форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма №4 «Звіт про власний капітал»;
- форма №5 «Примітки до фінансової звітності».

Податкова звітність подається до органів фіскальної служби за термінами місячної, квартальної і річної звітності за такими податками: податок на додану вартість (ПДВ), податок на прибуток, земельний, екологічний, податок на доходи фізичних осіб, рентна плата, нерухомість відмінну від земельної ділянки.

3.2 Бухгалтерський облік основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка»

3.2.1 Організація обліку надходження основних засобів

Для оприбуткування основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» використовують такі документи: Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № ОЗ-1), Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. № ОЗ-2).

Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № ОЗ-1) застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, за винятком тих випадків, коли введення об'єктів у дію повинно, у відповідності з чинним законодавством, оформлятися в особливому порядку, для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів із одного цеху (відділу, дільниці)

в інший, для оформлення передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію, а також для виключення зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству (організації).

При оформленні приймання основних засобів акт складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт приймальною комісією, призначеною розпорядженням (наказом) керівника товариства. Складання загального акта, що оформлює приймання декількох об'єктів основних засобів, допускається лише при обліку господарського інвентарю, інструменту, обладнання і т. ін., якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість та прийняті в одному календарному місяці. Акт, після його оформлення, з прикладеною технічною документацією, що належить до даного об'єкта, передається до бухгалтерії підприємства, підписується головним бухгалтером та затверджується керівником товариства

При оформленні внутрішнього переміщення основних засобів акт виписується у двох примірниках працівником цеху-здавальника. Перший примірник з розпискою одержувача та здавальника передається до бухгалтерії, а другий – цеху-здавальнику.

При безоплатній передачі основних засобів іншому підприємству акт складається у двох примірниках.

При передачі основних засобів іншому підприємству за плату акт складається у трьох примірниках: перші два у товариства, що здає (перший примірник додається до звіту, а другий – до повідомлення на передачу та для акцепту), третій примірник передається особі, що приймає основні засоби.

Акт приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих об'єктів (ф. №ОЗ-2) застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів з ремонту, реконструкції.

Для організації обліку і забезпечення контролю за збереженням основних засобів кожному об'єкту присвоюють інвентарний номер.

На кожну класифікаційну групу основних засобів відводять певну кількість номерів і з резервом, що дає змогу присвоїти нумерації серії

однотипним об'єктам. Інвентарні номери чотири-, п'ятизначні. Вони в обов'язковому порядку наводяться в первинних документах та реєстрах з обліку основних засобів і є основою для обліку руху окремих об'єктів. Номер, присвоєний інвентарному об'єкту, зазначають на ньому прикріпленням металевого жетона, нанесенням фарбою чи іншим чином.

Зарахування до складу основних засобів об'єктів оформляють записами в інвентарну картку обліку основних засобів, дані якої використовуються для заповнення журналів-ордерів тощо і реєструються в інвентаризаційних описах, де записи здійснюють за видами основних засобів.

Інвентарну картку складають на кожний окремий інвентарний об'єкт. Складання загальної картки, якою оформляють кілька об'єктів, допускається лише стосовно господарського інвентарю, інструментів, верстатів тощо, якщо вони однотипні, мають однакову вартість й прийняті одночасно.

Технічну документацію щодо окремих об'єктів основних засобів передають у бухгалтерію товариства, яка перевіряє правильність записів даних в інвентарній картці, після цього документація надходить у відповідний відділ підприємства [51].

У ТОВ «Чорноморська іграшка» обліковуються наступні основні засоби: виробничі, фасувальні та складські приміщення, лабораторія, зберігальні камери, лабораторне обладнання, пневмоагрегат. На підприємство за звітний рік на- дійшло 4 основних засоби. Придбано машину для перевезення вантажу та 2 автомобілі CASE-546, а також отримано як внесок до статутного капіталу пневмоагрегат.

Таблиця 3.2 – Кореспонденція рахунків з обліку надходження транспортного засобу у ТОВ «Чорноморська іграшка»

№	Зміст господарської операції	Облік		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Отримано машину для перевезення вантажу	152	631	60000 0
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	12000 0
3	Отримано транспортні послуги	152	631	1000
4	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	200
5	Оплачено постачальникам вартість машини і послуг	631	311	72120 0
6	Введено автомат в експлуатацію	105	152	60100 0

В табл. 3.2. наведено субрахунки, передбачені Інструкцією № 291, які ТОВ «Чорноморська іграшка» застосовує для формування фінансової звітності за національними стандартами бухгалтерського обліку

3.2.2 Організація обліку зносу (амортизації) основних засобів

Порядок нарахування і використання амортизаційних відрахувань у бухгалтерському обліку визначено законодавством та П(С)БО 7 «Основні засоби».

Для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу необоротних активів, що підлягають амортизації, передбачено пасивний контрактивний рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». За кредитом рахунку 13 відображається нарахування амортизації необоротних активів, а за дебетом її зменшення.

Узагальнення інформації про суму зносу тих необоротних активів, облік яких ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», відображається на субрахунку 131 «Знос основних засобів. Аналітичний облік за рахунком 13 ведеться відповідно за видами основних засобів [41].

Облік зносу (амортизації) необоротних активів відображається в журналі №4. На суму нарахованої амортизації збільшуються витрати підприємства.

ТОВ «Чорноморська іграшка» використовує метод прямолінійного списання. За методом рівномірного списання вартість об'єкта, що амортизується, рівномірно списується (розподіляється) протягом строку його служби. При цьому річна норма амортизації та річна сума амортизації залишаються постійними на весь строк корисної служби об'єкта, накопичена амортизація збільшується, а балансова вартість об'єкта зменшується.

Річна сума амортизації визначається діленням вартості, що амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів за формулою:

$$A = Ca / T, \quad (7)$$

де A – річна сума амортизаційних відрахувань;

Ca – вартість об'єкта ОЗ, що амортизується;

T – термін корисного використання об'єкта ОЗ (років).

Таким чином, можна розрахувати амортизацію для придбаного транспортного засобу, первинна вартість якого – 85 000 грн. Термін корисного використання – 5 років. Очікується, що цей об'єкт матиме ліквідаційну вартість 7 800 грн.

Сума амортизаційних відрахувань: $807343 \text{ грн} / 5 = 161467 \text{ грн}$.

При цьому місячна сума амортизаційних відрахувань складе: $161467 \text{ грн} / 12 = 13455 \text{ грн}$.

Норма амортизації в даному прикладі складає 20 % річних ($161467 / 807343 \times 100\%$).

Маючи річну норму амортизації, можна привести дані про амортизований об'єкт основних засобів. Розрахунок нарахування амортизації транспортного засобу у ТОВ «Чорноморська іграшка» наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Розрахунок нарахування амортизації транспортного засобу у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Рік	Річна сума амортизацій-них відрахувань, грн	Місячна сума амортизаційних відрахувань, грн	Сума накопиченої амортизації, грн	Балансова (залишкова) вартість об'єкта основних засобів, грн
1	161467	134555	13455	148012
2	161467	134555	29910	134557
3	161467	134555	40365	121102
4	161467	134555	53820	107647
5	161467	134555	67275	94191

Характеризуючи метод прямолінійного списання, не можна не відзначити його переваги в простоті і точності розрахунку і рівномірності розподілу сум амортизації між звітними періодами. Його використання особливо доцільне, коли ступінь експлуатації об'єкта основних засобів в кожному звітному періоді залишається незмінною. Він передбачає практично рівномірний спад економічної корисності об'єкта з року в рік [35].

Проте недоліком такого метода є те, що при його використанні не враховується моральний знос, а крім того, він не дає реальної оцінки виробничих потужностей основних засобів в різні роки експлуатації.

Аналітичний облік зносу основних засобів ведеться за видами основних засобів. Амортизаційні відрахування відносять на витрати виробництва та обігують частину вартості основних виробничих засобів, що відповідає їх зносу.

3.2.3 Організація обліку вибуття основних засобів

У ТОВ «Чорноморська іграшка», відповідно до п. 33 П(С)БО 7, об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у випадку його вибуття внаслідок:

- продажу;
- безоплатної передачі;
- невідповідності критеріям визнання активом.

Якщо об'єкти основних засобів не відповідають критеріям визнання активом, то вони ліквідуються.

Фінансовий результат від вибуття основних засобів визначається як різниця між доходом від вибуття основних засобів та сумою їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних із вибуттям основних засобів.

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів [45].

У випадку часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

У звітному 2022 році було ліквідовано станок загальною сумою 58 тис. грн. Облік списання станка відображено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Кореспонденція рахунків з обліку ліквідації основного засобу у ТОВ «Чорноморська іграшка»

№	Зміст господарської операції	Облік		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Списані основні засоби (ОЗ) у сумі нарахованого зносу	131	105	53500
2	Списані ОЗ у сумі залишкової вартості	976	105	4500
3	Сума податкового зобов'язання по ПДВ на суму справедливої вартості ОЗ	976	641	575
4	Собівартість ОЗ віднесено на фінансовий результат	793	976	5075

3.3 Організація аудиту основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка»

Основні засоби становлять значущий компонент ресурсного потенціалу будь-якого підприємства, тому важливо проводити ефективний облік та аудит цих активів, що є необхідною складовою господарської діяльності.

Для виявлення поточних недоліків у обліку основних засобів та підвищення їхньої ефективності у майбутньому у ТОВ «Чорноморська

іграшка» рекомендується провести аудит основних засобів.

Аудиторський аналіз у ТОВ «Чорноморська іграшка» слід здійснювати, визначивши наступні завдання:

- аналіз обліку, перевірка наявності, і ефективності збереження та використання основних засобів;
- перевірка обґрунтованості та правильності документації про надходження та вибуття основних засобів;
- аналіз правильності розрахунку амортизації та відображення витрат на ремонт основних засобів;
- оцінка законності проведення реалізації основних засобів та оцінка їхньої вартості при реалізації;
- перевірка вчасності та законності урахування результатів ліквідації фінансово-господарській діяльності підприємства;
- аналіз достовірності включення суми переоцінок до облікових рахунків бухгалтерії.

Аудитор повинен вести записи щодо прийнятих рішень під час аудиторського аналізу, які будуть використані для формування аудиторського висновку. Інформація та висновки аудитора, які стосуються кожного етапу аудиторської програми, реєструються в робочій документації і є конкретним матеріалом, що використовується аудитором під час підготовки та обґрунтування аудиторського звіту для керівництва клієнта [38].

Документація аудитора є складною проблемою, оскільки може виникати неоднозначність в її сприйнятті різними фахівцями-аудиторами. Тому, для удосконалення аудиторського процесу, аудитор повинен враховувати той факт, що робочою документацією може користуватися інший аудитор, який має інший досвід у сфері аудиту. Ознайомившись із цією документацією, інший аудитор міг би зрозуміти основний зміст проведеного аудиту та прийнятих рішень на основі його результатів, не вдаючись до деталей окремих процедур перевірки. Отже, аудиторська робоча документація має бути

зрозумілою для інших осіб, які використовують цей тип документів. Багато труднощів у проведенні аудиту операцій з основними засобами підприємства виникають в основному через недосконалість його системи обліку.

Впровадження внутрішнього стандарту аудиту основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» дозволяє уникнути звичайних помилок, які можуть виникнути під час здійснення господарської діяльності (рис. 9, додаток).

Впровадження та використання внутрішнього стандарту в практичній сфері внутрішньогосподарського аудиту у ТОВ «Чорноморська іграшка» сприятиме отриманню початкової інформації щодо обліку основних засобів. Це прискорить процедури виявлення та встановлення порушень або їх відсутності, сприяючи зростанню загальної ефективності контрольної діяльності. Цей аспект слід враховувати при розробці етапів, програми та процедур проведення аудиту основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» [53].

Для покращення роботи підприємства можна порадижити використовувати наведений у табл. 3.5 вдосконалений план аудиту основних засобів для ТОВ «Чорноморська іграшка».

Таблиця 3.5 – Вдосконалений план аудиту основних засобів для ТОВ «Чорноморська іграшка»

Найменування робіт	Термін виконання	Виконавець	Тривалість роботи	Процедури	Дані для аудиту
Підготовчий етап	Перші 2 дні перевірки	Березуцький В.В.	2 дні	Ознайомлення, дослідження, вивчення документів	Копії основних документів (накладні, Ф ОЗ-3, акти вибуття)
Основний етап	5 днів	Березуцький В.В.	5 днів	Вибіркова перевірка	Копії основних документів
Заключний етап	1 день	Березуцький В.В.	1 день	Формування висновків	Аудиторські висновки, звіти

Вдосконалення методології проведення аудиту основних засобів на підприємствах відіграє ключову роль у їхньому функціонуванні та формуванні звітності для внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін. Це породжує потребу в аналізі ефективності системи аудиту на підприємствах з врахуванням міжнародних стандартів. Оцінка функціонування системи аудиту дозволить визначити, наскільки доцільним є впровадження такої служби.

Для вирішення завдань аудиту на етапі перевірки основних засобів, аудитор повинен виконувати наступні дії:

- здійснювати контроль щодо відповідності операцій з основними засобами чинному законодавству;
- перевіряти правильність перенесення початкових залишків за основними засобами;
- контроль за правильністю розрахунку амортизаційних відрахувань за основними засобами;
- перевірка оцінки фінансових результатів, отриманих від реалізації основних засобів фізичним або юридичним особам;
- перевірка коректності реєстрації нарахувань у обліку, які стосуються результатів, що виникають у зв'язку з подіями, такими як пожежа, повінь, крадіжка та інші;
- контроль над операціями, що стосуються орендованих та переданих в оренду основних засобів;
- визначення джерел фінансування для придбання основних засобів;
- оцінка ефективності використання основних засобів.

На початковому етапі аудиту аудитор аналізує коректність віднесення активів суб'єкта господарювання до категорії основних засобів. На цьому етапі визначаються критерії, які визначають, чи слід віднести активи до основних засобів. Після цього проводиться практична перевірка, під час якої аудитор має оцінити достовірність результатів інвентаризації основних засобів, наданих підприємством-клієнтом. З цією метою аудитор або його асистент

повинні стежити за процесом інвентаризації, оцінювати правильність застосованої методики та документального оформлення. Також, аудитор повинен провести відбіркову перевірку записів у документах інвентаризації (описах) через самостійний підрахунок окремих категорій основних засобів.

При перевірці узгодженості між синтетичним та аналітичним обліками, рекомендується застосовувати наступну аудиторську схему:

- аудитори перевіряють відповідність даних аналітичного та синтетичного обліку за залишками на конкретну дату, що відображає вартість основних засобів, присутніх у балансі на початку і кінці періоду, що перевіряється [43];

- аудитори перевіряють узгодженість даних у реєстрах обліку з дебетовими записами на рахунку 10 «Основні засоби»;

- аудитори перевіряють відповідність результатів у реєстрах обліку за кредитним рахунком 10 оборотам дебетових кореспондуючих рахунків.

З метою вдосконалення існуючого підходу до аудиту основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» також пропонується алгоритм перевірки основних засобів, який включає ряд етапів. Дотримання цих етапів визначає процедуру дій аудитора під час аудиту основних засобів на підприємстві.

На першому етапі проводиться аналіз нормативно-правових аспектів, пов'язаних із здійсненням операцій з основними засобами. Також досліджуються принципи бухгалтерського та податкового обліку основних засобів. Інформація, яку отримано на етапі початкового аналізу, надасть аудитору загальне уявлення про облік основних засобів на підприємстві і допоможе визначити аспекти, на які слід зосередити особливу увагу під час подальших перевірок.

Другий етап передбачає детальне ознайомлення аудитором інформації, яка була отримана під час попередньої інвентаризації основних засобів.

На третьому етапі проводиться перевірка документального забезпечення операцій з основними засобами, що відображається в документах щодо

надходження, наявності, вибуття та передачі основних засобів між підприємствами.

Четвертий етап передбачає визначення мети використання основних засобів під час здійснення основної діяльності підприємства. Виявлення цілей використання дозволяє провести аналіз ефективності використання основних засобів і визначити ефективність їх функціонування на підприємстві [34].

П'ятий етап розпочинається з аналізу первинних документів, що дозволяє внутрішньому аудитору дослідити використання основних засобів на підприємстві. В ході цього аналізу проводиться оцінка технічного стану основних засобів, рівня їх забезпеченості, раціональної структури, а також встановлення зв'язку між витратами часу роботи виробничих основних засобів та обсягом виробництва. Це дозволяє визначити ефективність використання основних засобів, використовуючи різні показники, такі як фондоозброєність, фондомісткість, власний внесок у основні засоби, а також коефіцієнти зносу, придатності та вибуття.

Шостий етап є завершальним, під час якого формується аудиторський висновок. У цьому висновку розгортаються результати перевірки основних засобів, і визначаються конкретні заходи щодо виявлених порушень і недоліків. Також висловлюються рекомендації з покращення обліку основних засобів на підприємстві.

Таким чином, при здійсненні перевірки обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка», аудитор повинен:

- переконатися у наявності документації, яка підтверджує право власності на об'єкти, та технічної документації;
- ознайомитися з обліковою політикою підприємства, зокрема з урахуванням обліку основних засобів у звітному періоді, що перевіряється, і врахуванням її змін порівняно з попереднім періодом;
- визначити дату проведення останньої інвентаризації основних засобів та ознайомитися із її результатами;

– перевірити наявність у підприємства наказів (розпоряджень) про створення постійно діючої інвентаризаційної комісії та призначення відповідальних осіб за збереження основних засобів на місцях їх експлуатації, а також визначити наявність укладених з ними договорів про повну матеріальну відповідальність;

– ознайомитися з умовами договорів щодо оренди основних засобів;

– переконатися в тому, що бухгалтерія підтримує картотеку основних засобів (за формами 03-6 і 03-8) та інвентарні списки (форма 03-9) за конкретними матеріально відповідальними особами, як у комп'ютерному, так і в ручному варіанті;

– впевнитися в правильності ведення аналітичного обліку та звернути увагу на відповідність інвентарних номерів;

– визначити ступінь відповідності бухгалтерського обліку чинним нормативним документам, які регулюють правила обліку основних засобів та нормативам уніфікованої первинної документації з обліку основних засобів.

Отже, основними завданнями бухгалтерського обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» є належне документальне оформлення та своєчасне відображення в облікових регістрах надходження, внутрішнього переміщення і вибуття основних засобів; правильний розрахунок і відображення в обліку суми зносу; точне визначення результатів при ліквідації; облік витрат на ремонт; контроль за збереженням і ефективністю їх використання [27].

Удосконалення системи обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» передбачає створення цілісної та взаємопов'язаної системи, яка охоплює усі етапи облікових процедур: виявлення, вимірювання, реєстрацію, накопичення, узагальнення, зберігання та передачу інформації щодо основних засобів. Ця система має бути узгодженою та взаємно сумісною, забезпечуючи єдиний підхід до обліку.

Бухгалтер, відповідальний за облік основних засобів, повинен

систематично підвищувати свій рівень кваліфікації та активно брати участь у впровадженні передових форм і методів бухгалтерського обліку. Запровадження розрахунку первісної вартості основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» дозволить покращити інформативність первинного обліку основних засобів, забезпечити проведення докладного аналізу складових первісної вартості та контроль правильності її визначення.

Висновки до розділу 3

Ефективне використання основних засобів і виробничих потужностей допомагає збільшити виробництво продукції підприємства, підвищити віддачу створеного ресурсу, зменшити собівартість продукції та підвищити рентабельність виробництва.

При зміні обсягів виробництва оптимізація використання основних фондів також призводить до зменшення необхідності у впровадженні нових виробничих потужностей. До того ж, це сприяє зменшенню відмінностей між фізичним та моральним зносом і прискорює процес оновлення основних фондів. Поліпшення використання основних фондів і виробничих потужностей є визначальним фактором для підвищення їх ефективності, яке включає як інтенсивні, так і екстенсивні аспекти.

Підвищення результативності експлуатації основних засобів і виробничих потужностей в інтенсивному напрямку передбачає збільшення обсягу завантаження обладнання протягом одиниці часу. Екстенсивні дії включають у себе подовження часу роботи обладнання протягом календарного періоду та збільшення відносної частки працюючого обладнання в загальному його складі на підприємстві [31].

Ефективне управління основними активами, їх раціональне використання та адекватна фінансова оцінка є важливими елементами для формування успішної виробничо-господарської діяльності та забезпечення стійкого фінансового стану у ТОВ «Чорноморська іграшка».

Вдосконалення системи обліку основних засобів у ТОВ «Чорноморська

іграшка» повинно представляти собою єдиний комплекс взаємопов'язаних та узгоджених методів та прийомів обліку, охоплюючи всі аспекти облікових процедур, такі як виявлення, вимірювання, реєстрація, накопичення, узагальнення, зберігання та передача інформації про основні засоби.

Бухгалтер, який відповідає за облік основних засобів, повинен систематично підвищувати свою кваліфікацію і брати участь у застосуванні передових форм і методів бухгалтерського обліку.

Вдосконалення підходів до проведення аудиту основних засобів на підприємстві є ключовим чинником в їх функціонуванні та формуванні звітності для внутрішніх і зовнішніх зацікавлених сторін. Це призводить до потреби дослідження ефективності системи аудиту на підприємстві відповідно до міжнародних стандартів. Оцінка роботи системи аудиту дозволить визначити доцільність впровадження такого сервісу.

Завдяки внутрішньому стандарту аудиту основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» можна уникнути типових помилок, що можуть виникати в процесі господарської діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Однією з умов успішного функціонування підприємств у ринковій економіці є наявність достатнього обсягу основних засобів. Основні засоби виступають ключовим рушійним фактором, що запускає діяльність підприємства та сприяє його подальшому розвитку. На сьогоднішній день існує багато підходів до визначення економічної сутності та класифікації основних засобів, що підкреслює актуальність та складність даної теми дослідження. На національному рівні «основні засоби» визнаються матеріальними активами, що утримуються підприємством з метою використання їх у виробництві, постачанні товарів, наданні послуг, оренді або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. При цьому строк корисного використання (експлуатації) таких активів становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триває більше року).

У кваліфікаційній роботі було проведено дослідження економічної категорії «основні засоби», зокрема аналізувалися роботи вчених. Основні засоби становлять ключовий елемент ефективної діяльності підприємства, оскільки вони гарантують виробництво товарів або надання послуг. Рациональна класифікація та правильна оцінка і переоцінка основних засобів впливає на кінцеві фінансові результати діяльності підприємства, а тому вимагає особливої уваги при організації обліку зазначених активів.

Зважаючи на важливість основних засобів у функціонуванні суб'єкта господарювання та необхідність урахування різноманітних складних аспектів щодо їх обліку, аудит основних засобів у діяльності підприємства стає все більш актуальним.

До складу основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» включаються нерухомі активи, а також рухомий основний фонд, такий як транспортні засоби, обладнання, устаткування, обчислювальна техніка, інструменти, прилади, інвентар та інше.

Ключовим нормативним актом, що встановлює принципи бухгалтерського обліку основних засобів, є Національне положення з

бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби». Цей стандарт регулює всі етапи обліку операцій з основними засобами на підприємстві, яке дотримується національних бухгалтерських стандартів.

Розглянуто сутність аудиту основних засобів, що є важливою складовою загального аудиту фінансово-господарської діяльності підприємств. Доведено, що дотримання визначених у роботі етапів аудиторської перевірки дозволяє аудитору аналізувати організацію та ведення обліку основних засобів на підприємстві. Таким чином, правильно організована аудиторська перевірка на підприємстві призводить до підвищення ефективності використання основних засобів, що має позитивний вплив на фінансові результати господарської діяльності.

Під час проведення аналізу показників господарської діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка», можна відстежити поступове вдосконалення роботи підприємства з плином часу, незважаючи на різноманітні впливи воєнного часу.

Сума чистого прибутку підприємства в звітному році збільшилась на 2616 тис. грн. або в 174р. На це вплинуло збільшення податку на прибуток на 2 тис. грн. або 6,9 %. Дана ситуація позитивно характеризує діяльність підприємства.

Рентабельність на підприємстві за майже за всіма показниками є позитивною, що свідчить про покращення фінансової ситуації на підприємстві, покращення ефективності використання власних коштів, що звичайно впливає на збільшення прибутковості діяльності підприємства.

В цілому, можна сказати, що на підприємстві склалася доволі позитивна фінансова ситуація, хоча впродовж досліджуваного періоду має місце зниження деяких фінансових показників діяльності підприємства, тому можна запропонувати такі заходи:

- підвищити ефективність використання власних коштів;
- детально проаналізувати всі витрати з метою їх зменшення.

Такі заходи створюватимуть позитивні перспективи для майбутнього

розвитку «Чорноморська іграшка».

Операції, пов'язані з рухом основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка», документуються стандартними первинними документами, які охоплюють операції, що відображають надходження, внутрішнє переміщення та вибуття основних засобів. З урахуванням автоматизованої системи обліку у ТОВ «Чорноморська іграшка», вся ця інформація подальшим чином вводиться в систему бухгалтерської програми.

Отже, у ТОВ «Чорноморська іграшка» організація первинного, аналітичного та синтетичного обліку здійснюється за допомогою форм первинних документів та облікових реєстрів, які формуються в системі управління виробничим підприємством відповідно до чинного законодавства.

При перевірці розрахунку амортизації основних засобів у ТОВ «Чорноморська іграшка» відхилень не виявлено, синтетичний облік основних засобів товариства ведеться правильно. Аудит наявності та руху основних засобів виконується відповідно до законодавчих вимог і дозволяє підтвердити достовірність та законність відображення здійснених операцій.

Доведено, що основні засоби мають знаний вплив на ефективність господарської діяльності підприємства, і, отже, контроль за їх збереженням, наявністю та ефективністю використання повинен бути детальним, повним, обґрунтованим та відповідати чинному законодавству. Аудит, як форма контролю, виявляється необхідним і обґрунтованим, оскільки наявність достовірної інформації є ключовим елементом успішного функціонування підприємств. Аудит операцій з основними засобами входить в склад аудиту активів підприємства і сприяє вчасному виявленню помилок і фактів шахрайства, а також сприяє підвищенню ефективності використання основних засобів та допомагає забезпечити належну якість ведення обліку.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає в можливості використання наданих рекомендацій для покращення процесів обліку та аудиту основних засобів у практичній діяльності ТОВ «Чорноморська іграшка».

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Перетяцько, Ю. М. (2017). Стан висвітлення інформації про основні засоби у примітках до звітів за вимогами положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». Економіка та суспільство, (13).
2. Кондрашова, Т., & Соболева, О. (2009). Міжнародні та національні стандарти бухгалтерського обліку: порівняльна характеристика за складом і змістом. Схід.
3. кодекс України, П. (2016). Податковий кодекс України. Видавництво ЮРІНКОН ІНТЕР.
4. Агрес, О. Г. (2013). Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств. Автореферат «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Львівський нац. аграр. унт. Львів.
5. Бутинець, Ф. Ф., Давидюк, Т. В., Канурна, З. Ф., Малюга, Н. М., & Чижевська, Л. В. (2005). Бухгалтерський управлінський облік.
6. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Волоська Н. Р. Сутність поняття «основні засоби». – 2016.
7. Гречко С. М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. – 2011.
8. Завадський, Й. С., Осовська, Т. В., & Юшкевич, О. О. (2006). Економічний словник. Київ: Кондор, 356.
9. Буднікова І. С., Шмиголь Н. М. Колісник ТА //Електронний науковий журнал. – 2018. – С. 229.
10. Костяк А. Л. Облік основних засобів і аналіз стану їх використання в сільському господарстві на ФГ «АГРО-ТРОЯ». – 2022.
11. Горбань, С. Ю. (2018). Оцінка основних засобів за справедливою вартістю: вимога сьогодення. Економіка і суспільство, (15), 820-824.

12. Заремба Н., Іщенко Я. ОЦІНКА ТА ПЕРЕОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ //WORLD ECONOMIC CRISIS: CAUSES, CONSEQUENCES AND PROSPECTS FOR OVERCOMING. – С. 192.
13. Герчанівська, С. В., & Мельник, Г. С. (2018). КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА, 5.
14. Відливана С. П., Вакун О. В. АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ //ПРІОРИТЕТИ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ ХХІ СТОЛІТТЯ. – С. 16.
15. Дерун, І. А. (2009). Удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів на основі його гармонізації. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування, (4 (50)), 40-42.
16. Коваль Н. І. Проблеми обліку амортизації основних засобів згідно національних та міжнародних стандартів //International scientific conference «Ecnonomy and society: modern foundation for human development», 31th. – 2016. – С. 186.
17. Соловей, Н. В., Деркач, О. С., & Тітаренко, А. Д. (2019). Проблеми та шляхи покращення обліку нематеріальних активів. Економіка та держава, (3), 114-117.
18. Яцунська О. С. Методологічні аспекти обліку основних засобів на стадії надходження //Вісник Національного університету Львівська політехніка. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2017. – №. 862. – С. 313-318.
19. Кафка С. М., Степанюк О. С. Методичні підходи до обліку операцій з надходження необоротних активів //Вісник Національного університету Львівська політехніка. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – №. 797. – С. 225-234.
20. Тищенко Д. Р., Усенко Ю. В. НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ЗНОСУ (АМОРТИЗАЦІЇ) ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ //Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в

- соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 31 березня 2020 року. Полтава, 2020. 474 с. – 2020. – С. 140.
21. Корсунський, О. Ю., & Пинчук, А. О. (2020). ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗНОСУ (АМОРТИЗАЦІЇ) НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 31 березня 2020 року. Полтава, 2020. 474 с., 66.
22. Кончаковський Є. О., Бибка О. М. Організаційно-методичні аспекти наукового дослідження обліку зносу (амортизації) необоротних активів. – 2019.
23. Чуніхіна Т. С., Горлушко А. М. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств //Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – №. 19 (1). – С. 79-83.
24. Загорянська О. Л., Карлик Ю. Ю., Углава А. О. Особливості впливу амортизаційних відрахувань на собівартість продукції сучасних підприємств в умовах конкурентного середовища //Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2016. – №. 2 (1). – С. 56-61.
25. Гура Н. О. Економічний зміст амортизації основних засобів та проблеми її нарахування //«Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування. – 2010. – №. 3 (53) Ч. 1. – С. 73-74.
26. Можарівський С. В. Огляд методів амортизації основних засобів в Україні та країнах Європи. – 2016.
27. Попова В. Д., Кизима Н. М. Особливості нарахування амортизації та її вплив на відтворення основних засобів //Молодий вчений. – 2018. – №. 10 (1). – С. 374-380.

28. Сичук С. М. НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА АСПЕКТИ //Редакційна колегія: головний редактор—д. е. н., професор Вахович ІМ (Україна); відп. – 2024. – С. 200.
29. Гамова О. В. и др. Особливості обліку та удосконалення аудиту нарахування заробітної плати в бюджетній установі //Економіка та держава. – 2019. – №. 1. – С. 104-113.
30. Кафка, С. М. (2017). Облік руху основних засобів. Причорноморські економічні студії, (23), 191-200.
31. Шендригоренко М. Т. Облік і аудит вибуття основних засобів: проблемні питання та напрями їх вирішення //Торгівля і ринок України. – 2017. – №. 2. – С. 97-102.
32. Кафка С. М. Відображення вибуття основних засобів в бухгалтерському обліку //Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – №. 3 (1). – С. 66-73.
33. БОНДАРЕНКО О. М., ЧАЙКОВСЬКА Т. С. ПЕРЕОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА. REVALUATION OF THE ENTERPRISE'S FIXED ASSET. – 2018.
34. Bondar M., Kulyk A. Облік об'єктів основних засобів підприємств та аналіз їхньої вартості в умовах збройної агресії //Економічний аналіз. – 2022. – Т. 32. – №. 4. – С. 165-177.
35. Чучкевич Д. Ю. Проблематика обліку основних засобів у сучасних економічних умовах //Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях. – Київський національний університет технологій та дизайну, 2024.
36. Булат Г. В., Гула Р. В. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА-КЛЮЧОВИЙ КРОК В ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ //Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, протокол № 8 від 29.05. 2019 р. – 2019. – С. 11.

37. Бутинця Ю. С. и др. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ //ЗБІРНИК ТЕЗ. – С. 134.
38. Кириченко Ю. О. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ //Рекомендовано до друку Вченою радою економічного факультету ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»(протокол № 4 від 22.11. 19 р.). – С. 42.
39. Столяр Л. Г. Особливості обліку поточного та капітального ремонту основних засобів //Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. – 2016. – №. 2.
40. Зінченко О. В., Сухорукова О. Д. Порядок обліку витрат на утримання основних засобів //Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні. – Київський національний університет технологій та дизайну, 2017.
41. Зданевич О. Р. Діагностика та обґрунтування напрямків підвищення ефективності господарської діяльності підприємства. – 2017.
42. Бондар М. І. и др. Методика обліку витрат на поліпшення та утримання інших необоротних матеріальних активів //Економічний аналіз. – 2010. – С. 321.
43. Подмешальська Ю. В., Троян О. В., Біла Л. В. Теоретико-практичні аспекти проведення аудиту основних засобів //Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – №. 2. – С. 64-70.
44. Бондаренко Н. М., Дорофійенко А. В. Аудит основних засобів на промисловому підприємстві //Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2019. – №. 1. – С. 46-52.
45. Степаненко О. І., Чернищенко Я. Г. Теоретично-практичні підходи до процесу документування облікової інформації про основні засоби підприємства: сучасність та перспективи розвитку //Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – №. 15 (3). – С. 155-161.

46. Гуцаленко Л. В., Гловюк А. С., Ковальчук І. В. Організація обліку та аудиту основних засобів //Економіка і суспільство. – 2017. – №. 8. – С. 741-747.
47. Красота О. Г. Методи отримання інформації для обліку та аудиту основних засобів підприємств //ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО. – 2017. – С. 1365.
48. Михайловина С. О. Методологічні аспекти проведення інвентаризації та відображення її результатів в обліку //Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – №. 9 (5). – С. 98-102.
49. Феш М. І. Організація обліку витрат на будівництво і придбання основних засобів. – 2017.
50. Петрик О. А., Мариніч І. О. Аудит оцінки вартості основних засобів //Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – №. 4. – С. 24-26.
51. Дудка К. І. Діагностика ймовірності банкрутства промислового підприємства : дис. – Національний університет «Запорізька політехніка», 2019.
52. Левицький С. І. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит грошових коштів та розрахунків (на прикладі ПрАТ «Тернопільський молокозавод») : дис. – 2018.
53. Городецька О. Управління ефективністю формування фінансових ресурсів підприємства. – 2021.
54. Войналович О. П. Складові організації бухгалтерського обліку: історичний підхід //«Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування. – 2005. – №. 3 (33). – С. 48-58.
55. Лень В. С. Елементи системи організації бухгалтерського обліку та їх класифікація //Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2013. – №. 3. – С. 25-34.
56. Гай О. М., Рузмайка І. В. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства в рамках бухгалтерського обліку

- //Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2009. – №. 16 (2). – С. 81-85.
57. Снітинська І. І. Організація обліку, аналізу та контролю на підприємстві в умовах застосування електронного документообігу (на прикладі ТОВ "АГРОСЕМ") : дис. – 2023.
58. Матюха В., Мисака Г. Бухгалтерський облік розрахунків підприємства за товарними операціями //Молодий вчений. – 2018. – №. 1 (53). – С. 933-936.
59. Krukovskaya O. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ТА КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ //У НОМЕРІ. – 2018. – С. 58.
60. Федорова І. В. Амортизація нематеріальних активів у контексті облікової політики: актуальна проблематика //Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – №. 20 (3). – С. 101-105.
61. Чернецька О. В. Облікове забезпечення системи управління фінансовими результатами в аграрних підприємствах //Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – №. 12 (2). – С. 154-157.
62. Меліхова Т. О., Люсін В. С. ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК ТА ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ДОХОДІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ //Перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації в економічному, управлінському та інженерному аспектах. – С. 180.
63. Григораш А. І. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ //Рекомендовано до видання Науково-методичною радою ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана» Протокол № 5 від «11» квітня 2019 року. – С. 639.

ДОДАТОК А

Таблиця – Кореспонденція рахунків з обліку списання основних засобів

№п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Списані основні засоби (ОЗ) у сумі нарахованого зносу	131	103
2	Списані ОЗ у сумі залишкової вартості	976	103
3	ПДВ на суму недонарахованого зносу	976	641
4	Собівартість ОЗ віднесено на фінансовий результат	793	976
Списання витрат та оприбуткування матеріальних цінностей при ліквідації основних засобів			
5	Нарахована заробітна плата робітникам зайнятим ліквідацією	976	661
6	Відрахування на соціальні заходи	976	65
7	Списано матеріальні цінності, що витрачені у зв'язку з ліквідацією	976	20
8	Списана вартість послуг сторонніх організацій	976	631
9	ПДВ за послугами сторонніх організацій	641	631
10	Витрати з ліквідації списані на фінансовий результат	793	976
11	Оприбутковано матеріальні цінності від списання ОЗ	20	746
12	Дохід списано на фінансовий результат	746	793
Реалізація основного засобу			
13	Надійшли кошти від покупців з ПДВ	311	681
14	Податкове зобов'язання	643	641
15	Реалізовані ОЗ	361	742
16	Списане податкове зобов'язання	742	643
17	Фінансовий результат	742	793
18	Списали ОЗ в сумі нарахованого зносу	131	103
19	Списали собівартість ОЗ	972	103
20	Собівартість списали на фінансовий результат	793	972
21	Взаємозалік заборгованості	681	361

ДОДАТОК Б

Таблиця - Кореспонденція рахунків з обліку операцій, пов'язаних з переоцінкою основних засобів

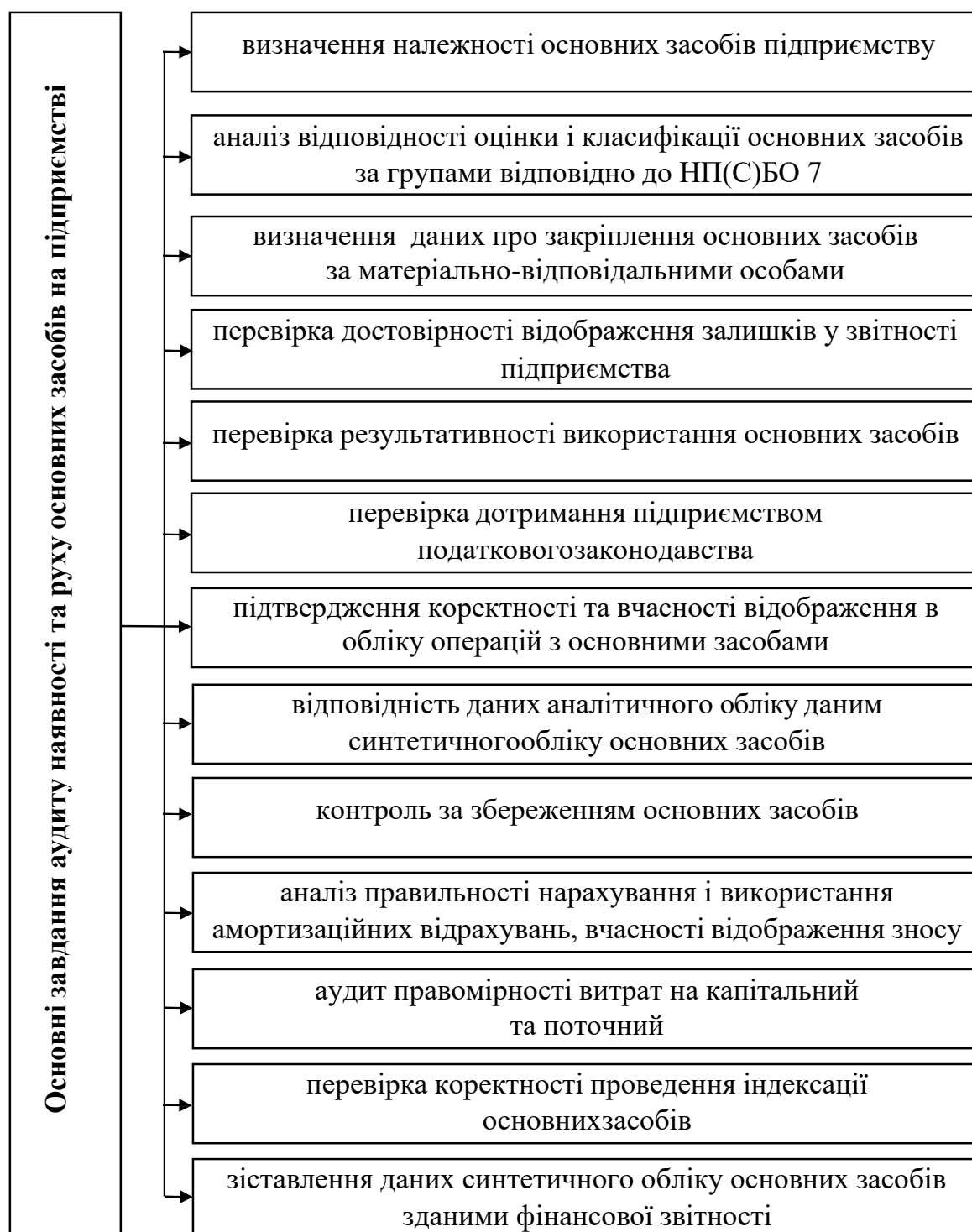
№п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображення результатів дооцінки основних засобів в частині: - нарахованого зношення залишкової вартості з одночасним збільшенням додаткового капіталу	10	131
		10	423
2	Зменшення первісної вартості ОЗ на суму уцінки в частині: - нарахованого зношення - залишкової вартості	131	10
		975	10
3	Відображення результатів уцінки основних засобів раніше дооцінених		
3.1	Уцінка об'єкта в частині його зношення	13	10
3.2	Уцінка об'єкта в частині його залишкової вартості на суму, що дорівнює попередній дооцінці	423	10
3.3	Уцінка об'єкта в частині його залишкової вартості, на суму перевищення уцінки над попередньою дооцінкою	975	10
3.4	Сума перевищення уцінки над попередньою дооцінкою зменшує доходи звітного періоду	793	975
4.	Відображення результатів дооцінених засобів раніше уцінених		
4.1	Дооцінка об'єкта в частині його зношення	10	13
4.2	Дооцінка об'єкта в частині його залишкової вартості на суму, що дорівнює попередній уцінці.	10	746
4.3	Дооцінка об'єкта в частині його залишкової вартості на суму перевищення дооцінки над попередньою уцінкою.	10	423
5.	Відображення суми перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єкта основних засобів при його вибутті з підприємства	423	441

Таблиця - Кореспонденція рахунків з обліку результатів інвентаризації
основних засобів

№п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
I. Нестача або псування основних засобів, якщо винну особу не встановлено			
1	Відображення суми нестачі у складі витрат звітного періоду	976	10
2	Відображено суму зносу	131	10
3	Сторноване податковий кредит, що відноситься до нестачі основного засобу	[641]	[644]
4	Віднесено суму податкового кредиту до витрат періоду	976	644
5	Закрито рахунок нестач	791	976
6	Відображення на позабалансовому рахунку суми нестачі	072	-
Якщо винну особу встановлено			
7	Відображено знос списаних основних засобів	131	10
8	Відображено залишкову вартість списаних основних засобів	976	10
9	Сторноване податковий кредит, що відноситься до нестачі основного засобу	[641]	[644]
10	Віднесено суму податкового кредиту до витрат періоду	976	644
12	Сума, що підлягає відшкодуванню в розмірі, встановленому згідно з вимогами чинного законодавства	375	746
13	Закриті доходи у сумі нестачі на фінансовий результат	746	791
14	Відображено суму, що підлягає сплаті до бюджету	746	642
15	Одержана сума відшкодування нестач	30,31	375
16	Перераховано до бюджету належну суму	642	311
II. Нестача основних засобів внаслідок надзвичайних подій			
17	Списано залишкову вартість основних засобів, втрачених внаслідок надзвичайних подій	97	10
18	Списано суму зносу	131	10
19	Відображення нестач основних засобів у зв'язку з їх розкраданням, якщо винних осіб не встановлено	976	10

Таблиця - Кореспонденція рахунків з обліку витрат на поточний та капітальний ремонт основних засобів

№п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображені витрати будівельних матеріалів на поточний ремонт об'єкту основних засобів	91,92, 93	205
2	Нарахована зарплата робітником по обслуговуванню об'єкту основних засобів (з нарахуванням в соціальні фонди)	91,92, 93	65, 66
3	Списана вартість палива	91,92,93	203
4	Списана вартість реконструкції на збільшення первинної вартості об'єкту основних засобів	152	631
5	Відображені витрати на ремонт, виконаний власними силами з використанням запчастин	91	207
6	Списані витрати допоміжного виробництва на модернізацію	152	202
7	Списані витрати на модернізацію на збільшення первинної вартості об'єкту основних засобів	10	152

Рисунок - Основні завдання аудиту наявності та руху основних засобів на підприємстві

Рисунок – Етапи проведення внутрішнього аудиту основних засобів